Zimmerwald

Z. HÖGLUND: Partikongressen
O. DALKVIST: Bergsbruket
J. LENGYEL: Två slags omdömen
C. N. CARLESON: Broffsjöar
A. GOLDSCHMIDT: Guld och land
A. GABOR: Litteratur och revolution
Bokrecensioner, tidskriftsrevy m. m.

NUMMER 4 · 1921 · FRAMS FÖRLAG
Pris 1 kr.

Zimmerwald

PARTIKONGRESSEN

Av Z. HÖGLUND

När vi nu vid det socialdemokratiska vänsterpartiets sprängning blickar tillbaka på dess korta, men ändå ganska stormfyllda historia, så måste vi nog erkänna, att det gick som det måste gå med hänsyn till partiets heterogena sammansättning från början och att brytningen egentligen icke var något överraskande, utan kommit som den naturliga slutpunkten på de allt starkare inre motsättningar, vari partiet rört sig från dess första stund.

Vilka riktningar och åskådningar var det, som 1917 sökte sammansmälta sig i Sverges socialdemokratiska vänsterparti? Det fanns två starkare huvudströmningar jämte smärre bifloder från skilda håll. Huvudströmningarna var å ena sidan den marxistiskt färgade opposition mot den gamla socialdemokratins allt djupare förfall, som företräddes av det dåvarande socialdemokratiska ungdomsförbundet och dess tidning Stormklockan, å andra sidan den demokratiska och pacifistiska idépolitik, som kännetecknades av namnet Lindhagen. I riksdagspolitiken hade dessa båda kommit ganska bra överens: vad som där förenade dem var föraktet för den opportunistiska, allt mer rent borgerligt färgade politik, som högerriktningen inom partiet förde, och viljan att gentemot denna ställa fram de stora bärande socialistiska kraven i förgrunden. Så till vida spelade Lindhagen, med eller mot sin vilja, en revolutionär roll i vår riksdag. Hans nedbrytande kritik av allt det gamla: kungadömet, militarismen, byråkratin, feodaldömet o. s. v., hans hån över liberalismens och även den gamla socialdemokratins oförmåga, räddhåga och svek mot sig själva, hans oförfärade sätt att ställa dem mot väggen för att avslöja dem, hans motionsraseri och outtröttliga inlägg i debatterna, hans

ständiga utmaningar mot den officiella och partiofficiella konventionalismen, gentemot vilken han älskade att ställa till skandal — hela denna kätterska verksamhet, som bragte honom i harnesk med det kapitalistiska samhället och alla dess partier, gjorde honom å andra sidan till en naturlig bundsförvant till den röda ungdomen och dess kamp för en revolutionär orientering inom den gamla socialdemokratin. Men de teoretiska utgångspunkterna var likväl vitt skilda. Medan ungdomsförbundets opposition utgick från den marxistiska uppfattningen om klasskampens tilltagande skärpa och krävde som komplement till den parlamentariska verksamheten utomparlamentariska massaktioner, så bottnade Lindhagens opposition i en rent idealistisk historieuppfattning, där det främst gäller icke klasskamp utan en moralisk och ideell påverkan på alla människor i önskad riktning, en uppfostran av karaktärerna och en humanisering av tänkesätten. Det gjordes nu i 1917 års socialdemokratiska vänsterprogram ett försök att förena dessa olika grundåskådningar. Kring det nya partiet fylkade sig sedan å ena sidan de mest klassmedvetna industriarbetarna, särskilt ungdomen, å andra sidan av Lindhagen påverkade småbönder och småborgare av demokratiskt-ideell läggning, vidare en del pacifister och nykterhetsvänner, som i partiet såg ett parti för sina specialkrav, och slutligen diverse missnöjda element, som av taktiska eller personliga anledningar vände det gamla partiet ryggen, t. ex. en Erik Hedén, som en tillfällig situation råkade kasta över åt en sida, där han egentligen icke alls hörde hemma. Huvudsakligen missnöje med det gamla partiets program och taktik i militärfrågan var det väl även, som föranledde en Vennerström och andra med honom liktänkande riksdagsmän att gå med vid starten av vänsterpartiet.

Partiet hade sålunda från början ingen gemensam teoretisk grundval, som förenade dess skilda element. Men utan en klar socialistisk teori som ledstjärna och rättesnöre måste också partiets politik bli vacklande och förd på olika linjer utan enhetlighet. Ja, när partiet till på köpet gav sig särskilda grundlagar, som vid sidan av en hel del förträffliga bestämmelser även garanterade för en var rätten att tala och handla efter eget skön utan hänsyn till partiet eller partibeslut, så är det tydligt att så småningom ett allt ohållbarare tillstånd skulle uppkomma.

Redan 1918 kom de första brytningarna med Lindhagen. De yppade sig först vid det medlarvärv i det finska inbördeskri-

get, denne åtog sig å den svenska regeringens vägnar på förutsättningar, som ej kunde godkännas av partiets arbetsutskott. En rätt tillspetsad debatt utspann sig också vid samma års partikongress rörande partiets politiska taktik, varvid den marxistiska och den humanistiska riktningen bröt sig mot varandra; det slutade den gången med en kompromiss. Så kom den tyska revolutionen i november samma år, och i samband med den uppstod den första mer svårartade konflikten i partiet. Arbetsutskottet hade givit ut en paroll omedelbart efter revolutionen för bildande i vårt land av arbetar-, soldat- och bonderåd och sökte organisera en massrörelse i sådant syfte. Riksdagsgruppen under ledning av Vennerström och Fabian Månsson reagerade häremot och ville hålla rörelsen helt inom en "demokratisk" ram. Samma riktningar stötte kort tid efter åter ihop, när det gällde parollen till den s. k. röda söndagen, till vilken demonstration arbetsutskottet föreslagit en solidaritetsförklaring med Rysslands bolsjeviker, Tysklands spartakister och Ungerns kommunister, en lösen som riksdagsgruppen offentligen protesterade emot. Denna strid, som snart kom att röra sig om frågorna: våldet i klasskampen, parlamentarismen, proletariatets diktatur och rådssystemet, växte sedan ut till en strid om partiets ställning till den tredje Internationalen, då denna grundades i början av 1919.

Det är att minnas och förklarar mycket av den nu inträdda situationen, att den Vennerströmska riktningen icke velat vara med om partiets anslutning till den kommunistiska Internationalen. I den resolution i frågan, som Vennerström och nio andra av våra riksdagsmän framlade till 1919 års kongress, hette det: "Till Bern, till krigskreditbeviljarnas och borgfredssocialisternas International, kan partiet icke gå. Till Moskva, den tredje, kommunistiska Internationalen, kan partiet icke heller gå, emedan dess program och metoder i vissa avgörande punkter strider mot socialdemokratiska vänsterpartiets i Sverge. Partiet föredrar därför att tills vidare som ett självständigt socialistiskt parti stå utanför dessa båda Internationaler." Endast under trycket av en överväldigande partiopinion och under jämmer och veklagan samt med många reservationer gick Vennerström slutligen med på anslutningen till Moskva. Andra återigen röstade mot in i det sista, bland dem Erik Hedén, som kort efter kongressen 1919 utträdde ur partiet och lutade sitt antibolsjevistiska hjärta åter till pappa Brantings breda bröst.

Så kom Moskvakongressen ett år senare med sina stränga villkor för de partier, som önskar tillhöra den kommunistiska Internationalen. Det är ej för mycket sagt, att de inom den moderata flygeln av vårt parti åstadkom en uppståndelse, som närmast kan karaktäriseras som panik. De fem artiklar, i vilka Vennerström tog ställning till teserna och villkoren, förklarade dem i den mest kategoriska form som oantagliga och som innebärande ett dödshugg mot de grundläggande idéerna för det socialdemokratiska vänsterpartiet. De stora stötestenarna var centraliseringen, fackföreningspolitiken samt alldeles särskilt fronten mot centerriktningen, men även namnet, föreskrifterna för riksdagsgruppen, det illegala arbetet och åtskilligt annat sades omöjligt att acceptera. Vennerström ansåg sig själv, Lindhagen, Fabian Månsson m. fl. åsyftade bland de i punkt 7 omtalade "notoriska reformister", med vilka Internationalen ovillkorligen fordrade en brytning. Det hjälpte ej att partimajoriteten på representantskapsmötet framhöll, att den ej ville jämställa en Vennerström, som så varmt försvarat den ryska arbetarrevolutionen och som, låt vara med vissa reservationer, gått med på anslutningen till Tredje Internationalen, med t. ex. en Kautsky, som fallit arbetarrevolutionen i ryggen på det skamligaste och som förklarat att han skulle utträda ur sitt parti den dag detta inträdde i Moskva. Det hjälpte ej, att man sade ifrån, att ingen uteslutning skulle ifrågakomma, så länge minoritetsmännen förhöll sig lojala mot representantskapets och det blivande partibeslutet i frågan. Minoriteten fortsatte sin kampanj mot villkoren allt mer frenetiskt och den lades allt mer och mer mot själva grundprinciperna för den tredje Internationalen. Och ej nog därmed, utan man gav också den mest tendensiösa vanställning av vad saken gällde, talade oupphörligt om hur teserna avsåge att framprovocera "det blodiga inbördeskriget", skildrade hur vi på order av Moskva skulle kunna mot vår vilja tvingas ut i revolution, man gav en fullkomligt falsk bild så väl av Moskvas ställning till fackföreningsrörelsen som av innebörden i centraliseringen o. s. v. Genom denna illojala propaganda, som verkade som en medveten strävan efter partiets sprängning, skapades en oöverstiglig klyfta mellan partimajoriteten och en del av minoriteten. I ljuset av teserna avslöjade sig Vennerström och hans riktning mer och mer som socialpacifister och reformister under frasrevolutionär

förklädnad, och ledaren själv proklamerade högt: jag är ingen kommunist.

Därmed kom frågan i ett annat läge vid kongressen. Hade ännu vid representantskapsmötet på hösten den goda viljan till fortsatt sammanhållning förefunnits hos majoritetsriktningen, dock givetvis på en kommunistisk linje, så hade den gångna tiden visat det fåfänga i sådana förhoppningar. Minoriteten föregav sig visserligen vilja kvarstanna i partiet, men på villkor att den erhöll "rörelsefrihet" för sin uppfattning, d. v. s. rätt att driva separatpolitik i center-anda och att bekämpa eller i varje fall att ta avstånd ifrån det kommunistiska partiets grundprinciper. Detta var givetvis en orimlighet och skulle ha skapat ett tillstånd av permanent inbördeskrig i partiet, i verkligheten två partier inom samma organisatoriska ram, det sämsta av allt. I punkt 21 av villkoren heter det också uttryckligen: "De partimedlemmar, som principiellt förkastar de av den kommunistiska Internationalen antagna riktlinjerna, må uteslutas ur partiet. Detsamma gäller särskilt delegerade på den extra ordinarie kongressen." Både tesernas föreskrift och det objektiva läget i partiet framkallade sålunda brytningen. Beslutet blev, att de partimedlemmar, som icke av taktiska eller praktiska hänsyn gått emot villkoren utan principiellt förkastade den kommunistiska Internationalens riktlinjer, betraktades som icke tillhörande partiet. Detta beslut fattades med 173 röster mot 34, och minoriteten lämnade därpå kongressen och grundade sitt eget "oavhängiga" parti.

Man har från minoritetshåll gjort gällande, att det var hänsynslöst att avskilja minoriteten redan vid kongressens början och att den hade bort få övervara utformandet av det nya programmet och stadgarna, av vilkas formulering mångas slutliga ställningstagande kunde ha berott, och genom den nu valda taktiken säges man ha stött bort åtskilliga som eljes blivit kvar i partiet. Detta låter rätt bestickande, men ett dylikt framgångssätt var icke desto mindre omöjligt. Ty därigenom skulle kongressen givit tillfälle för personer, som var principiella motståndare till den kommunistiska grund, på vilken partiet skulle uppbyggas, att utöva inflytande på partiets nygestaltning, något som fullständigt kunde ha förryckt det hela och nödvändiggjort en ny kongress efter den ändå med visshet kommande brytningen för att ställa allt på rätt bog igen.

Så gick det socialdemokratiska vänsterpartiet efter en knappt

fyraårig tillvaro till sin sprängning. Minoriteten tog eller rättare fick dess namn för sitt nya parti och säger sig även ha tagit upp dess program. Men det gäller, väl att märka, dess program från 1917 utan den utvidgning detta erhöll genom taktikresolutionen 1919. Minoriteten erkänner därmed också, att den ingenting lärt av dessa fyra år, av revolutionerna och klasskampens nya prägel sedan dess. Den förkunnar: här stod vi 1917 och sedan dess har ingenting inträffat, som kunnat rubba oss ur fläcken. Vi har vår ståndpunkt en gång för alla given, och varken himmel eller helvete kan komma oss att ändra ett kommatecken i det sköna program, som vi i en gudainspirerad stund gav oss de soliga majdagarna 1917. Här skall råda "demokrati", decentralisation och "rörelsefrihet".

Det nya partiet har tvenne perspektiv. Antingen blir det en liten grupp individualister, som var och en strävar åt sitt håll utan någon bindande sammanhållning med de övriga. Eller, om det skulle få någon nämnvärd anslutning, vilket dock är föga troligt, kommer det att röna samma öde som det förutvarande vänsterpartiet och gå mot sin upplösning på grund av den löshet i programmatiskt och organisatoriskt hänseende, varpå det bygger. Sannolikt sammansmälter det så småningom med det högersocialistiska partiet, från vilket redan höres lockande och förföriska siréntoner. I varje fall blir det ej något annat än ett annex till detta parti utan någon självständig politisk betydelse.

Sedan skilsmässan med centern var fullbordad skred partiet till de förändringar i namn, program och stadgar, som tesernas accepterande medförde. Beträffande namnet var man nog ense om att antaga beteckningen Sverges kommunistiska parti, sektion av Kommunistiska Internationalen, men många förmenade att det skulle vara taktiskt oklokt att omedelbart ta detta namn, emedan man därmed lämnade det nya oavhängiga partiet möjligheten att använda vårt gamla namn och profitera av detsamma. Därför föreslogs att namnförändringen skulle äga rum först vid nästa kongress. Majoriteten brydde sig emellertid icke om att ta sådana hänsyn, utan beslöt att det kommunistiska namnet genast skulle träda i kraft. När så påtagliga skäl för ett uppskov som här förelåg, icke kunde vinna kongressens öra, så vittnar det om, vilken dålig klang ordet socialdemokrati fått även i vårt land och hur de revolutionära arbetarna vill utplåna det ur sitt medvetande såsom ett alltför fläckat och sudlat ideal.

Beträffande programmet företogs en rätt ingående omarbetning av det mixtum compositum av marxistisk socialism och Lindhagensk humanism, som tillkom 1917. Det nya programmet skildrar i breda drag den historiska gången av kapitalismens utveckling fram till imperialism och världskrig å ena sidan och denna utvecklings avspegling i arbetarerörelsens olika skeden å andra sidan, samt ger de principiella riktlinjerna för det kommunistiska partiets verksamhet i anslutning till den Tredje Internationalen. För det parlamentariska arbetet antogs en särskild resolution, innehållande en rad demokratiska krav, som partiet understöder utan att i dem se något egentligt "program", då ju tyngdpunkten av dess verksamhet måste ligga i förberedandet av den sociala revolutionen. Kongressen gav vidare arbets- och programutskotten i uppdrag att till nästa kongress framlägga ett förslag till ett mera i detalj gående särskilt program för partiets uppgifter under en proletär diktaturs övergångsskede.

Blott på en punkt ägde några skarpare meningsbrytningar rum i programfrågan. Det gällde formuleringen av det stycke, som skildrar det kommunistiska partiets ställning till frågan om våldet i klasskampen. Detta stycke hade i arbetsutskottets majoritetsförslag följande lydelse:

"Om övergången från kapitalism till socialism i vårt land kan komma att ske utan användande av våld, det beror uteslutande på våra motståndare. Våld och terror är utmärkande för det borgerliga samhället, som helt vilar på den kapitalistiska utsugningens, militarismens, polismaktens och fängelsesystemets organiserade vålds- och skräckvälde. Och erfarenheten visar, att borgarklassen med de yttersta medel — med blodbad på arbetarna och de skändligaste mord på deras ledare — försvarar sina företrädesrättigheter och sitt klassvälde. Därför måste arbetarklassen vara beredd på nödvändigheten att i en sådan situation möta våld med våld. Partiet förkastar dock därvid allt planlöst våld, alla kuppförsök och individuell terror, förklarande att dess mål icke är tillintetgörande av personer, icke hämnd på enskilda, utan avskaffandet av det kapitalistiska systemet och dess fallfärdiga institutioner."

Från det på kongressen tilsatta program-utskottet föreslogs emellertid, att efter orden: "Därför måste arbetareklassen vara beredd på nödvändigheten att i en sådan situation möta våld med våld", skulle inskjutas satsen: "Revolutionens och socialismens genomförande med minsta möjliga antal offer kommer enligt vår uppfattning att kräva arbetareklassens beväpning".

Detta sistnämnda förslag bifölls av en starkt decimerad kongress med knapp majoritet. Minoriteten stod givetvis på samma principiella åskådnings grund, men hävdade, att denna skärpning var onödig, då den förstnämnda punkten sakligt sett sade detsamma, medan taktiska skäl förestavade, att man i nuvarande situation ej valde den i partiet mer omstridda formuleringen.

Kongressen bibehöll emellertid i det parlamentariska dagsprogrammet kravet på a v r u s t n i n g som en lämplig paroll i den antimilitaristiska kampen. Även om vi är fullt medvetna om att avrustningen är en utopi i det kapitalistiska samhället, skulle det väcka alltför mycket misstolkningar, om partiet nu frångått denna lösen, i vars tecken både ungdomsrörelsen och vänsterpartiet i så många år fört i c k e en pacifistisk utan en revolutionär kamp mot borgardömet och högersocialismen. Det var med hänsyn därtill, som Sverges kommunistiska parti liksom det norska arbetarpartiet bestämde sig för att alltjämt vidhålla denna paroll, men givetvis ge den en revolutionärt betonad motivering.

Genom de på kongressen antagna stadgeändringarna har det kommunistiska partiets organisationsbyggnad väsentligt förändrats i centralistisk riktning, något som ej blott Moskva-teserna utan även den egna erfarenheten föreskrivit som en nödvändighet. Sålunda har betydligt större befogenheter än tidigare lagts i partiledningens hand. Riksdagsgruppen är underordnad representantskap och arbetsutskott, och beträffande partitidningarna skall arbets- och programutskotten tillsamman tillse, at dessa redigeras i full överensstämmelse med partiets program och grundsatser.

Beträffande partiets rekrytering är mycket skärpta bestämmelser genomförda för att bevara dess enhetlighet och garantera, att endast verkliga kommunister ansluter sig till detsamma. När en enskild person söker inträde skall han rekommenderas av tvenne förutvarande medlemmar för att kunna få sin ansökan beviljad. Någon omedelbar mass-anslutning lägger sålunda partiet icke an på; för det gäller det i första hand icke kvantiteten utan kvaliteten, skapandet av ett avantgarde av skolade, målmedvetna kämpar för kommunismen. I enlighet med en sådan åskådning förpliktas också medlemmarna till aktivt a r b e t e för partiet; papperssoldater har vi ingen användning för.

Det ligger i centraliseringens idé, att det i varje land icke

kan existera mer än en kommunistisk huvudorganisation, under vilken övriga kommunistiska organisationer måste sortera.

Det var tre organisationer, som nära berördes av den omläggning i det kommunistiska arbetet, som härmed förestod, nämligen kvinnornas, fackliga propagandaförbundet och ungdomsrörelsen.

Beträffande de vänstersocialistiska kvinnornas samorganisation löstes denna fråga utan svårighet. Vad angår fackliga propagandaförbundet skulle det måhända av den reformistiska fackföreningsledningen ha kunnat utnyttjas mot detsamma, om det ställt sig organisatoriskt helt under partiets kontroll och ledning. Därför nöjde sig kongressen med, att propagandaförbundet erkänner Tredje Internationalens riktlinjer samt partiets program och politik som ledande för sitt arbete. Förbundets kärna skall byggas på kommunistiska fackliga klubbar, som har skyldighet tillhöra partiets respektive lokalorganisationer, med vilka de verkar i samförstånd och till vilka de avger rapport om sitt arbete. Partiets arbetsutskott har vidare rätt att delegera en ledamot i propagandaförbundets riksledning med förslags- och yttranderätt och förbundets riksledning har rätt att vid behandling i partiets arbetsutskott av fackliga och fackföreningsrörelsen närstående frågor dit delegera en ledamot med förslags- och yttranderätt. Med denna begränsning intar sålunda Fackliga propagandaförbundet alltjämt en självständig ställning.

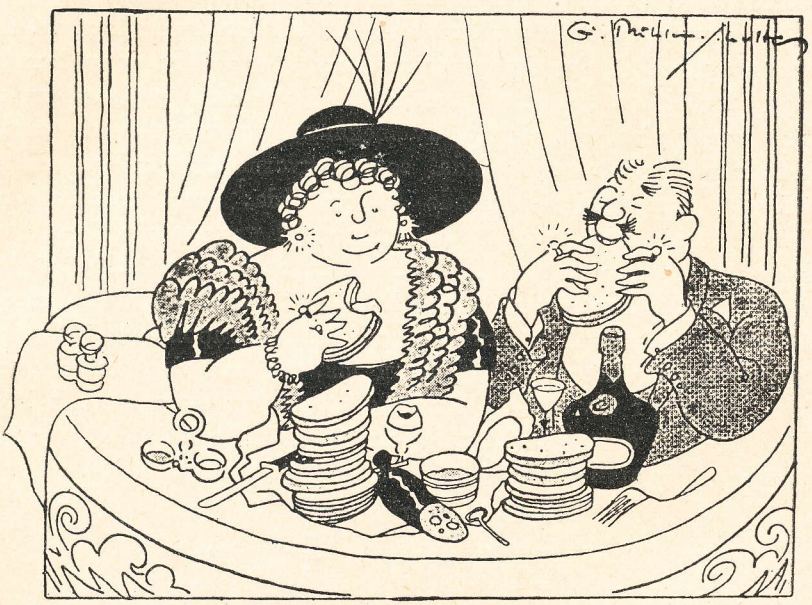
Även frågan om ungdomsförbundets löstes i samförståndets tecken genom ömsesidigt tillmötesgående. Det är klart, att den socialdemokratiska ungdomsrörelsen, som sedan 15 år växt upp i den oinskränkta självständighetens tecken och alltid andats oppositionsluft, icke gärna kan förmås att utan vidare ansvärja sig detta sitt oberoende, även om ungdomsförbundet nu måste få helt andra uppgifter, när det existerar ett kommunistiskt parti, än när det ensamt bar upp kampen mot den gamla socialdemokratins förborgerligande. Från partiet sida begär man icke heller något dylikt. Rent organisatoriskt och i sitt inre arbete behåller förbundet sin absoluta självständighet, men politiskt erkänner det partiet som ledaren av det kommunistiska arbetet i vårt land. Det heter också i ungdomsförbundets centralstyrelses nya programförslag bl. a.: "Kommunistiska ungdomsförbundet såsom tillhörande Ungdoms-Internationalen och därmed Kommunistiska Internationalen erkänner sin samhörighet med Sverges

kommunistiska parti och ansluter sig helt till dess program och politik." För att ytterligare markera denna samhörighet föreslår Centralstyrelsen, att klubmedlem som fyllt 23 år och minst ett år tillhört ungdomsrörelsen, måste söka inträde i Sverges kommunistiska parti, samt att till funktionärer i förbundet och medlemmar av C. S. kan endast väljas sådana kamrater, som är anslutna till nämnda parti. Mellan de båda organisationernas ledningar skall bestå ömsesidig representationsrätt. Man får hoppas, att den snart stundande ungdomskongressen skall sanktionera förbundsstyrelsens förslag lika enhälligt som partikongressen i enighetens intresse följde den därmed markerade kompromisslinjen. Nödvändigt torde väl även vara att rensa ut de principiella motståndarna till Tredje Internationalens program och riktlinjer, så att förbundet ej kan göras till en tummelplats för de ur partiet uteslutna centermännen.

Om kongressen gav ett intryck av stark målmedvetenhet så länge det gällde fronten mot centermännen, kan man ej blunda för att vid program-, taktik- och organisationsfrågornas behandling framträdde här och var tendenser, som ingalunda vittnade om den ofta omtalade "kommunistiska klarheten". Där fanns på kongressen förespråkare för "kupper", där fanns rena syndikalister och antiparlamentariker, och där fanns de, som satte organisatoriska sär-intressen framför partiets helhets-intresse. Låt vara, att det blott var tämligen enstaka röster, som hördes i sådana riktningar. De visade dock, att mycket ännu återstår, innan partiet nått en verklig inre fasthet och styrka och att det ej blott är reformisterna, som åstadkommit upplösningen inom rörelsen. Det finns också på den andra kanten folk, vilkas oklarhet bidragit till samma sak och som, om de får hållas, kan skapa lika mycken förvirring som på sin tid Vennerströmmarna. För partiet gäller det att tillbakavisa "putsch"-makare och antiparlamentariska skrodörer lika väl som det gjort processen kort med centern. Partiet har med denna kongress ställt sig helt på kommunismens grund, men dess barnsjukdomar bör det söka undvika. Och tänker man på de skolade hjärnor och kraftiga målmedvetna viljor, som utgjorde kongressens flertal — präktiga typer för upplysta, revolutionära proletärer — så tvivlar man ej på, att detta skall lyckas och att vårt parti har framtiden för sig.

BERGSBRUKET OCH REDUKTIONEN

Av O. DALKVIST

— När jag går på teatern, vill jag helst se pjäser, som skildrar det sociala eländet.

— Ja, det ger sån svinaktigt god aptit.

(Ur Lustige Blätter — aktuellt ej bara i Eberts Tyskland.)

Direktören i Grängesbergsbolaget, Nils Hedberg, har vid Hindersmässan i Örebro hållit ett föredrag över ämnet Koncession eller inmutningsrätt. Han vände sig däri med skärpa mot yrkandena på koncession i fråga om gruvindustrien och därmed mot socialiseringen, eller, som vi vill kalla det r e d u k t i o n e n.

Vi har ej varit i tillfälle att se något utförligare referat av föredraget; endast vissa utdrag och satser, vilka vi dock taga som karaktäristiska för innehållet. Han förklarade helt kort att de nuvarande bergverksägarna icke kunde vara med om någon sådan ordning som den föreslagna, emedan "staten som företagare på bergsbrukets område icke skulle kunna föra detsamma framåt eller ens bibehålla det på dess nuvarande nivå". Och han

fortsatte med en uppmaning, närmast till gruvlagstiftningskommittén, att "icke kasta bort ett gammalt beprövat bergsrättssystem, under vilket vår bergshantering under århundraden blomstrat och vuxit sig stark". Med anledning av detta snare påtående vilja vi här påminna om några historiska fakta.

I gamla tider bedrev kronan själv en betydande koppartillverkning vid Falu koppargruva, vars egentliga uppblomstring torde ha ägt rum under dess period som kronobruk. Det var endast på grund av begångna underslev och otrohet från förvaltningens sida, som gruvorna under Karl IX:s tid överlämnades på arrende åt enskilda; men kronan förbehöll sig dock alltjämt äganderätten till gruvorna under flera sekler, eller in på 1800-talet. Övergången till privatdrift ägde rum i och med en underlig andels- eller "fjärdepartsdrift", medförande tvister mellan andelsägarna och en oupphörlig tillbakagång av gruvdriften. Hr Hedberg må, om han vill, försöka bestrida att *gruvans period som kronobruk betecknar dess glansperiod*. Efterföljande uppgifter om koppartillverkningen visar detta.

1633—35	tillverkades	1,369	ton
1661—65	„	1,952	„
1696—1700	„	1,065	„
1731—35	„	701	„
1761—65	„	513	„
1796—1800	„	497	„ årligen.
1826—30	„	437	„ årligen

Efter 1830 har knappast någon ökning ägt rum, men vi har ej till hands några uppgifter härom.

Siffrorna härovan tyder på en hastigt avtagande koppartillverkning vid Falu koppargruva. Kronan släppte också alltmer ifrån sig sin rätt till gruvan och dess malmtillgångar — överlämnande det hela till de privata företagarna, med här ovan synligt resultat.

När hr Hedberg talar om "ett gammalt beprövat bergsrättssystem" så svarar vi: Ja, just det, men det gamla beprövade systemet, det var just systemet med *kronan som ägare och driftsherre*.

Man borde vara så god observera detta!

Hur förhåller det sig med de övriga bergverken i detta avseende? Garpenbergs koppargruva drevs som kronobruk från äld-

sta tider och stod under Gustav Vasas personliga uppsikt. När och huru den övergått till privat egendom är höljt i dunkel, liksom fallet är med flera andra kronobruk; i regel har kronan aldrig formellt avhänt sig bruken, utan de har oförmärkt glidit ur släpphänta myndigheters händer! Vårt lands största rikedomar har i stor utsträckning skänkts bort utan köpesskilling eller annat vederlag. Vilken god moder har ej "moder Svea" varit — mot en del av sina barn!

Sala silvergruva spelade under 1500-talet samma roll för landets pänninghushållning som Falu koppargruva på 1600-talet. Allt rikets silvermynt togs därifrån, — men även här så länge det var kronobruk! Hela gruvan ansågs som ett "kronans regale", liksom så mycket annat som sedan dess gått över som en gåva till det privata kapitalet.

Hela den till Sala silvergruva hörande skogen har under den allra senaste tiden — utan att kronans myndigheter ägnat saken det minsta intresse — genom process tilldömts Sala stad!

Huru kolossalt brytningen även här nedgått visas av följande siffror:

1520	tillverkades	4,848	kg.	pr	år
1601—05	„	263	„	„	„
1651—55	„	672	„	„	„
1701—05	„	614	„	„	„
1751—55	„	234	„	„	„
1801—20	„	395	„	„	„

Järnbruksdriften.

Beträffande järntillverkningen framträder alldeles liknande förhållanden. Järnhanteringens vagga, Dannemora gruvor, ägdes från äldsta tid av kronan och upplåts successivt för brytning åt kringliggande bruk, som där hämtade sitt behov av malm. Att järnhanteringen tog kraftig fart har vi att tacka Karl den IX:s regeringsklokhet och stora intresse för. Men han gynnades därvid av det förhållandet att såväl gruvorna som skogarna voro kronans "regale och allmänningar". Man måste fråga sig huru långt kungamakten hade kommit med sin strävan att sätta i gång hammarverk och hyttor om den haft att stöta emot privata ägare, som kallat malmbergen och skogarna för sin privata egendom?

Äganderättsförhållandena vad beträffar malmtillgången fick sin länge gällande grundlag redan 1282 i det s. k. Helgeandsholmsbeslutet, däri "konungen tilldömdes högsta äganderätten till alla malmstreck och bergverk, på vad ägor de ligga kunde". Se Bartold Nyström: Sv. hemman och lägenheter.)

Men sitt kraftigaste uttryck fick uppfattningen om statens äganderätt genom det år 1649, den 6 juli, utfärdade "General Bergs Privilegium". Det heter däri i fjärde punkten bland annat: "Effter man och förnimmer at een deel aff Bergzmännen och elliest andre wele tilägna sigh sielfwe Grufworne, som the bruka, at höra them til, lijka som theras Arfwegodz: Therföre på thet sådhan meening icke wijdare må hoos them inrijta skal för thenskull här med vara hvar och en kunnigt, att alle Grufvor aff hwadh slagz Malm och Metall the hälst äre skole räknas och hållas för Cronones Regal wärch."

Ingen fick sålunda tillräkna sig någon arvsrätt i gruva.

I punkt 18 inskärpes detta ytterligare i följande ordalag: "Effter såsom alla Strömer i Rijket icke mindre än som Grufwor och Bergzwärck räknas för Cronans Regalia" etc.

Här må påminnas om att samma dag, som ovannämnda förordning utkom, utfärdades instruktion för det så kallade Bergskollegium, som bland annat hade att fördela allmänningarna i rätt proportion mellan bruksägarna. Härigenom försågs bergverken med den skog de behövde — och mer därtill. Men detta tack vare k r o n a n s stora skogstillgångar. Hur hade det gått om dessa tillgångar ej funnits?

Bergshanteringen blev en strängt statsreglerad näring. Inga nya bruk fick anläggas utan tillstånd av bergskollegium, som först skulle utfärda p r i v i l e g i u m på anläggningen. Ett sådant bruk fick icke heller n e d l ä g g a s utan samma vederbörandes tillstånd.

Att jämföra denna industriella statsbyggnad med vår tids bolagskapitalistiska bergshantering låter sig icke göa. Hela detta äldre "bergsrättssystem" var uppbyggt på statsprivilegieväsendets grund och sammanhängde med detta. En manchesterman skulle ha anledning att säga att det var en konstprodukt, en konstgjord industri! Utan statens donationer kunde den ej leva. Men det är dock ett "gammalt beprövat bergsrättssystem", ehuru i rak motsättning till hr Hedbergs ideal, som är det nuvarande systemet.

En parasit-industri.

Tack vare att kronan förbehållit sig äganderätten kunde Grängesbergs gruvor genom en kungl. resolution den 11 decem ber 1696 erhålla en kronoskog om 2,500 tunnland ungefär, den s. k. Grängesbegs gruvskog, från vilken dock även en del lägenhetsinnehavare ha rätt till virke till husbehov.

Med hänsyn till de väldiga statssubsidier bergshanteringen i vårt land åtnjutit i form av privilegier på skogar, malm, vattenfall och kronohemman skulle man ha rätt att på bergshanteringen använda benämningen p a r a s i t i n d u s t r i. Så mycket är visst att den renodlade privatexploateringens talesmän har föga av sakliga argument att hämta från vårt "äldre beprövade bergsrättssystem". Hela dess historia slår dem på fingrarna. Det var uppbyggt på ett system av statsprivilegier, som närmast pekar hän på en kommunistisk produktionsform. När detta privilegieväsen under 1800-talet bröts, då begick statsmakterna det det oförlåtliga felet att befria de privilegierade från alla deras skyldigheter, medan man bibehöll dem vid alla deras rättigheter till förläningarna. Därav skapades vår modärna kapitalism.

Den på detta sätt statsunderstödda järnhanteringen uppges under Gustav Vasas tid ha uppnått en kapacitet av 4 à 6 tusen ton tillverkat järn årligen. År 1630 utfördes ej mindre än 12,000 ton och vid Karl den älvtes död tillverkades 31,000 ton årligen.

Antalet stångjärnshammare uppges till:

1624	.....	176 st.
1630	.....	451 „
1695	.....	550 „

I trots av "hjältekonungens" bemödanden att slå allt i grus och spillror kunde år 1725 tillverkas inalles 41,115 ton järnvaror för utförsel — landets enda exportvara på den tiden av någon betydelse. Den största järnexporten gick på den tiden till England.

För den följande tiden kan några spridda uppgifter vara av intresse.

Tackjärnstillverkningen utgjorde:

1751—70	64,516 ton
1791—1800	74,752 „
1821—30	77,829 „

Då produktionen av "järnmalm och slig" efter ingången av 1900-talet företer en hastig stigning är denna till övervägande del beroende på Norrbottensgruvornas utnyttjande. Totalsumman av "skrädd malm" uppgick till:

1861—65	453,487 ton
1896—1900	2,293,858 „
1905	4,384,769 „
1910	5,621,208 „
1915	6,996,075 „

Beträffande Norrbottengruvornas stora betydese för järnhanteringen bör man komma ihåg att staten här har gripit in på mer än ett sätt för gruvornas exploaterande. Då ett privatbolag icke förmådde fullgöra det åtagna banbyggandet måste staten 1891 träda till med $6^1/_2$ millioner för inköp av de gjorda anläggningarna och fortsätta arbetet. Genom avtal dels den 2 juli 1898 med Luossavaara—Kiirunavaara-bolaget och dels genom statens inträde som ägare av halva aktiekapitalet i nämnda bolag, beslutat vid 1907 års riksdag, har gruvindustrin i Norrbotten faktiskt gjorts till en "halvsocialiserad" industri. För närvarande finns en kungl. kommitté tillsatt för prövning av frågan om att för statens räkning helt förvärva Norrbottensgruvorna, varom det år 1907 träffade avtalet innehåller vissa bestämmelser. Att detta "betänkliga" steg in på socialiseringens väg 1907 togs på förslag av dåvarande statsminister Lindman innebär ej så litet av humor. Nu skulle han spjärna mot av alla krafter! Alldeles som hr Hedberg.

Till ytterligare belysning av det förhållandet, att vårt "gamla beprövade bergsrättssystem" var en samhällelig industri må anföras, att alla våra äldre järnverk ursprungligen burit namnet kronobruk. Sålunda heter det "Kroppa kronobruk", "Hargs kronobruk", "Avesta kronobruk", "Ludvika kronobruk" o. s. v. Statsegendom och statsdrift har på detta område gammal hävd hos oss. Det är också på detta område en reduktion bör gripa in, om den skall bli framgångsrik. Äger den tillsatta socialiseringsnämnden icke insikt härom, så är dess uppgift förfelad.

TVÅ SLAGS OMDÖMEN

Av JULIUS LENGYEL

Det är frågan om bedömandet av den kapitalistiskt-ekonomiska ställningen. Om kapitalismens ekonomiska system är i stånd att pånyttfödas, att tillfriskna, när de sår, som kapitalismen — i den största kris den historiskt hittills har genomlevt, i världskriget — självt tillfogat sig, redan befinner sig i tillfrisknandets stadium, och detta tillfrisknande lovar bli varaktigt, då kan proletariatet icke hoppas att kapitalismens återupplevande organism ska kunna ödeläggas i en handvändning, då måste proletariatet förbereda sig på en kamp för sin tillvaro inom denna organism — det måste följa socialdemokratiens metoder. Men om kapitalismen blir mer och mer förkommen och därigenom störtar proletariatet, slavklassen, i ständigt större elände, då är det proletariatets plikt att under hård kamp utmatta den förkomna ständigt svagare bourgeoisin och sända den åt fanders ju förr dess hellre. Detta är den målmedvetna delens av proletariatet plikt, som icke vill lata sig tillsamman med de lata och förhatade förtryckarna utan som river sig loss från det mördande famntaget och med en förtvivlans kraftansträngning sliter sig fri och följer de bolsjevistiska kommunisternas exempel.

Den del av socialdemokratien, de oavhängiga, som ännu predikar klasskampen, förklarar att kapitalismen är i stånd att pånyttfödas och tillfriskna. De förkunnar, att kapitalismens återuppbyggande ligger i proletariatets intresse, de uppfordrar proletariatet till att kraftigt understödja återuppbyggandet — de agiterar övergångsvis för "arbetsgemenskap", d. v. s. ekonomiskt samarbete med bourgeoisin. Vad är således skillnaden mellan de "oavhängiga" och den andra Internationalens socialdemokrater — mellan Kunfi och Garami, Hilferding och Scheidemann, Longuet och Renaudel, mellan Bauer och Renner? Den revolutionära frasen! Och därför att det icke finns någon annan skillnad, kan också Longuet och Renaudel, Bauer och Renner samarbeta i ett parti, därför är

det bara personliga och ungerska inre politiska, men icke principiella hinder som står i vägen för att Kunfi, Garami och Vanczak åter kan förena sig i ett parti till gemensam aktion inom ramen av den just till livet ropade arbetsgemenskapen — något som för övrigt Emanuel Buchinger redan rekommenderar i sin artikel om oavhängighetskongressen.

Båda de förträffligt ekonomiskt sakkunniga av de oavhängiga, Otto Bauer och Hilferding, bedömde med endast ett par dagars mellanrum världsekonomiens ställning och den därpå baserade proletärpolitiken.

Enligt Otto Bauers mening finns det redan "säkra" tecken på att världsekonomien arbetar sig upp, och det är i proletariatets intresse — då socialismen icke kan förverkligas på ett alltför tidigt stadium — att understödja detta tillfrisknande, ty det är likväl bättre i de kapitalistiska fabrikerna än att omkomma av hunger på gatan.

Men Hilferding menar, att den ekonomiska världskrisen på grund av ententens nuvarande politik kommer att vara länge ännu och att arbetarna därför måste arbeta för, att de ekonomiska spörsmålen blir lösta på basis av internationell solidaritet — alltså ännu inom ramen av kapitalismen.

Varmed motiverar de sin uppfattning, att kapitalismens kris går mot sin lösning inom loppet av längre eller kortare tid? Hilferding motiverar icke, han bara påstår. Bauer motiverar sitt påstående med, att produktionen förbättras inom enskilda produktionsgrenar (kolen). Men just stegringen av produktionen i enskilda länder (Amerika, Japan, England), var det ju som framkallade en ny, väldig skärpning av den kapitalistiska krisen, som resulterade i bristande förmåga att köpa varorna och en därav följande arbetslöshet, prisnedsättning och en lönereduktion som överträffade prisnedsättningen. Man kan icke sluta sig till en förbättring av den ekonomiska ställningen på grund av en provisorisk stegring av produktionen. Hur ska man då kunna fastslå ett ekonomiskt systems styrka, sjunkandet eller stigandet av dess kraft?

Varje ekonomiskt mål måste vara att tillgodose konsumtionen. Produktionen har endast betydelse i konsumtionen. Den sill, som man under månader fiskade upp ur Nordsjön och sedan kastade i den som osäljbar, eller de massor av rutten sill, som

spelat en så stor roll i den sista tyska livsmedelsskandalen, hör till produktionsstatistiken likaväl som det vete, som i Amerika som bränsle spelar en roll i veteproduktionen, men därför kan man icke påstå, att dessa "produkter" betyder någon ekonomisk nytta. Dessa produktioner fick ingen betydelse för konsumtionen.

Om vi vill fastslå riktningen av den kapitalistiska världsekonomiens utveckling, måste vi uppmärksamt följa stegringen och sänkningen av konsumtionen, av förbruket.

Konsumtionen tar sig uttryck i den stora massans standard. Efter krigets avslutning sjunker den stora massans standard fortfarande. Detta är icke bara förhållandet med den mellan- och österuropeiska massan, som redan under kriget sjönk ned i ett förfärande elände, det gäller också obetingat för de ledande kapitalistiska staterna (Amerika, England, Japan) och det ökade eländet har tagit sig uttryck i den ständigt växande arbetslösheten och i en reducering av lönerna som övergår prisfallet. Enligt sista beräkningen har antalet arbetslösa i England under de sista veckorna stigit med mer än 200,000, och i Amerika har ej mindre än 37 smältugnar blivit utsläckta. Ingen kan förneka att masseländet fortsätter att stiga. Hilferding själv skildrar masseländet i de ohyggligaste färger.

Men — vad betyder det ständigt stigande masseländet? Som redan nämnts är produktionens huvudsakliga mål produktion av det mänskliga livet, ökning av den mänskliga livskraften, som ger sig uttryck i konsumtion. Det väsentliga, huvudfaktorn i bourgeoisiens, kapitalismens makt är den oavkortade dispositionen över den arbetande massans livskraft, över dess arbetsduglighet. Därför stiger kapitalismens makt med stegringen av arbetskraften hos den arbetande massan och sjunker när denna sjunker. Bara en välnärd, sund slavklass kan betyda makt, rikedom och styrka för slavhållarna. En betydlig del av den välnärda eller i sin standard stigande slavklassen är böjd att finna sig i sitt slaveöde, och detta är anledningen till att klasskampen försvagades under den tid då kapitalismen utvecklades.

En av de viktigaste faktorerna för stärkandet eller försvagandet av den kapitalistiska ekonomien är just ett stegrat lugnande av proletariatet, respektive proletariatets omkringgripande resning, dess revolutionära oro.

När de oavhängiga och icke oavhängiga socialdemokraterna alltså bedömer kapitalismens världsekonomiska ställning helt falskt som en ställning som förbättras och uppmuntrar arbetarna till "arbetsgemenskap", d. v. s. till medvetet stärkande av kapitalismen, så begår de ett stort fel, en stor förbrytelse.

Felet ligger i ett fullständigt falskt bedömande av världsekonomiens ställning, synden, det förfärliga förräderiet, ligger i det stora understöd som de lämnar bourgeoisien i dess strävande för att lugna proletariatet.

Vad betyder "arbetsgemenskapen"? Vi såg det i Tyskland: Noske. Vi såg det i hela Europa: i de ivriga strävandena av de regerande och regeringsdeltagande socialdemokratiska partierna för kapitalismens återupprättande, bourgeoisiens stärkande. Proletariatet har icke valet mellan den kapitalistiska fabriken och att omkomma av hunger på gatan. Ty den kapitalistiska fabriken och hungerdöden på gatan hör olösligen samman: det kapitalistiska systemets oundgängliga följeslagare är hungerdöden på gatan, mord av arbetslöshet.

Samtidigt betyder den sjunkande kapitalismen en sänkning av proletariatets standard. P r o l e t a r i a t e t s a m l a r i c k e k r a f t, d e t f ö r l o r a r k r a f t. Socialdemkratien, som lovar proletariatet en större revolutionär schwung, större revolutionär kraft i framtiden, låter den förefintliga revolutionära kraften och schwungen tillintetgöras, låter proletariatet sjunka ned i en sump. Det ges bara en väg: att genast ta bort den kapitalistiska fabriken och att fylla sumpen med kapitalismens lik. Således innebär de tvenne olika bedömandena av världsekonomien två ting: förräderi eller befrielse, förruttnelse eller revolution.

(Kamrat Julius Lengyel var under ungerska rådsrepublikens tid dess finanskommissarie.)

BROTTSJÖAR

Av C. N. CARLESON

Rysk-polska fredens undertecknande 18 mars.
Fredsdelegationens ledare: kamrat Joffe (för Sovjetryssland) och Dombski (för Polen) efter signerandet.

Vårmånaden mars har ända sedan "Arildstid" rykte om sig att vara en orons och sensationernas tid. Brytningen mellan vinter och sommar vållar liksom en magnetisk storm även i sinnen och samhällen. Ur årsskiftets dvala stiger åter saven och porlar åter blodet i raskare takt. Det har blivit en sägenartad tradition att mars är farlig för tyranner.

Mars år 1921 skall icke jäva denna tradition vad orossymtom beträffar. Sedan vår senaste översikt har den av farhågor och intriger omvärvda Londonkonferensen slutfört sina förhandlingar. Fransk imperalism hemförde därifrån en ny triumf, i det konferensen efter att ha hört de tyska ombuden utan att fästa vidare avseende vid deras skadeståndsförslag — man åberopade blott sina egna experter — utmynnade i utfärdande av nya dekret för Tyskland att lyda och utföra. Fransk nationa-

lism, som vägrar att rubba en enda bokstav i Versaillesfördraget, satte sin häl på tysk nationalism, Briand dikterade besluten och återvände till Paris med en Ententefullmakt i fickan att framtvinga den första skadeståndsbetalningen till 1 maj medels besättande av högra Rhenstranden.

Dylika indrivningsmedel vittna klart om styrkan i den militära anda, som världskriget stegrat till ökad farlighet för fredens bestånd. Utsträckt ockupation hänger överallt hotande vid de ännu flytande gränserna, och skadeståndsmetoden gentemot Tyskland bildar följaktligen ett betänkligt prejudikat för liknande tvångsregleringar i framtiden. Londonkonferensen har givit folken klart besked om de reala krafterna och motiven i världskriget, sätter inseglet på de starka drivfjädrarna, som värkligen haft betydelse, och reducerar de av Poincaré skildrade diplomatiska manövrerna i juli 1914 till blott och bart utlösande explosioner i de stora konkurrensintressenas krutfat.

Efter kriget och frederna hopa sig bevisen för dessa agensers avgörande betydelse. Sedan kriget slungat ned det tyska riket från dess ekonomiska och industriella höjd, framträda ånyo handelsavunden och marknadstävlan mellan bundsförvanterna. Fransmännen, som se sin franc sjunka, torde vara måttligt glada över att det engelska pundet håller sig bättre uppe i valör. Av handelspolitiska skäl håller sig Förenta staterna på avstånd från utmanande och marknadsfördärvande "sanktioner". Dess kapital håller Europa i schack med skuldfordringarnas tumskruv samtidigt med att det avvaktar lugnare tider i Tyskland och ytterligare konsolidering och anpassning hos den ryska sovjetregimen; det väntar ett sådant ögonblick för att då vältra sina varor in över de allt behövande länderna mot god profit; det förbereder byggandet av en stor handelsflotta, som kan bli en farlig medtävlare för Englands fraktfart, och dess påfallande mjuka behandling av sina gäldenärer vittnar om att det räknar med ett så betydande merkantilt övertag, att de utestående fordringarnas moratorium snarare är till gagn, om de europeiska staterna därigenom kunna hämta sig från sitt finansiella débâcle och successivt bli goda avsättningsmarknader för Amerikas jordbruk och industri.

Men ännu är den tidpunkten icke inne. Den gamla världen befinner sig ännu i sin självuppfläkningsprocess. Där ha vi att dag från dag anteckna slitningar och konflikter, som här-

röra av ett intrasslat komplex av orsaker. Blott en europeisk revolution hade kunnat föra ut ur den återvändsgränd, vari stora och små makters politik kört fast och som bommas till av problem, där nationella och ekonomiska motiv röras ihop i en hopplös förvirring. Se blott den schlesiska gränsfrågan! Folkomröstningens odeciderade utslag borde ur synpunkten av nationalitetsprincipens stänga tillämpning resultera i en noggrann utskiftning efter språklinjer åt Tyskland och Polen av schlesiska distrikt, men denna lösning skulle å andra sidan spränga isär naturligt sammanhängande industriområden. Där visa sig extrem nationalism och industrialism oförenliga; om Polen kunde bjuda Schlesiens kol- och textilbaroner en tryggare ställning än det oroliga Tyskland, skulle de utan tvekan ha röstat polskt. Schlesien är en dyrbar bricka i spelet. Intresserat av att hålla Tyskland kvar i sitt svaghetstillstånd vill Frankrike gärna frånhända det Schlesien, och franskt kapital finner därvid sin fördel, i det den tyska industrin är i hög grad beroende av de schlesiska kolen. Dett är visserligen en kalkyl på kort sikt liksom den provisoriska tullgränsen vid Rhen, alldenstund den tyska industriens förlamning med ty åtföljande utarmning av befolkningen i längden är fördärvlig för fransk export till Tyskland, men de franska politikerna tänka blott på stundens behov för sin svindelpolitik d. v. s. skära profit ur reparationsarbetet i de av kriget ödelagda områdena och blåsa liv i fransk industri för att få francen att stiga, avprässa tyskt arbete skadeståndsmiljarder och därmed föregyckla bönder och arbetare, att misären kan avhjälpas och välmågan ökas genom att ytterligare utpumpa grannen. Det är således ett skådespel, där de magra nöten äta varandra.

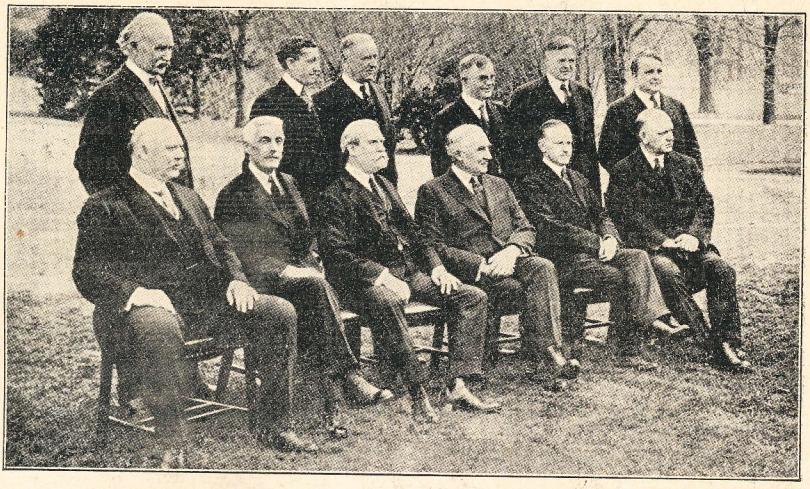
Mitt i en situation, som sedan nyåret kännetecknats av den ofta enformiga köpenskapen om skadestånd och handelsavtal, dimper då ned som ett skydrag den dramatiska episod, där "Karl den plötslige" plötsligt står vid scenens ramp i bengalisk belysning av en kontrarevolutionär kupp i det kaotiska Ungarn.

Där blottas mera än en dynastikonspiration. Det bör erinras om att i krigets senare skede avslöjade Clemenceau en hemlig hänvändelse till honom från prins Sixte av Bourbon, som på kejsar Karls vägnar trevade efter en uppgörelse, en separatfred mellan Ententen och Donaumonarkin. Czernin stod ej främmande för Habsburgs plan att lämna Hohenzollern i sticket på

Centralmakternas sjunkande skepp i syfte att åt dynastin rädda den österrikisk-ungerska dubbelkronan. När det började osa hett från Berlin i anledning av Clemenceaus tvärhugg genom spindelväven, drog Karl in tentaklerna. Experimentet gav emellertid rätt intressanta biprodukter. Där skymtade konturerna av en katolsk-klerikal aktion med centrum i Vatikanen, en påvlig liga för att rädda Habsburg, den katolska kyrkans förnämsta dynastiska stad, undan en förutsedd omstörtning. Tyska katolska Centerns ledare Erzberger var även inblandad i dessa krafters spel. Från denna episod är det lätt att finna trådar till den teaterkupp, som nu utspelats i Ungern, men som haft mer omfattande syften än blott ett pronunciamento i Budapest. Från furstehotellen i Schweiz gå trådar till Rom. De katolska furstefamiljerna, alla dessa av krig och revolutioner bortsopade hov, och Vatikanen känna livligt sina intressens solidaritet och bilda en centraleuropeisk monarkistliga, där de närsläktade Habsburg och Wittelsbach, den bayerska dynastien, utgöra förtraven, medan det alltför utmanande, protestantiska Hohenzollern hålles i bakgrunden. Åtskilliga dunkla punkter i händelsernas förlopp få därigenom sin förklaring. Varför är Briand, franske konseljpresidenten, som en gång rev ned statskyrkan, så försonlig mot Vatikanen? Varför ständig spänning mellan Bayern och Preussen? Varför utpekas Horthy som förstucken monarkist och klerikal, fastän Karl nu måste avvisas? Varför blev denne ej omedelbart arresterad? Varför fick tronkrävaren oantastad passera österrikiskt område? Egendomligt slapp republikernas vakthållning kan konstateras. Samma element trodde sig ha fått luft under vingarna, då de sågo Konstantin åter lyftas upp på tronen i Athen.

Om härovan antydda kretsar utgöra stommen och drivkraften i en extrem europeisk dynastisk reaktionsgrupp, löper vid sidan av dem en annan reaktionslinje, borgerlig, kapitalistisk-"demokratisk". Under trycket av en internationell proletärisk kraftyttring skulle de båda grupperna lätt prässas samman till ett enda block. Därav även framgår då nödvändigheten av en stark socialistisk-proletärisk front efter Tredje Internationalens riktlinjer.

En proletärisk front! Men en sådan är otänkbar ännu, ty även socialismen har sina bourboner, som ingenting lärt och ingenting glömt. Vilket intryck av surögd grämelse och fariseisk

U. S. A:s nye president Harding
efter sitt första ministerråd i Washington.
(H. sitter fjärde man från vänster.)

självbespegling får man ej av "oavhängig"-kongressen i Wien! "Två och en halv"-Internationalens profeter förkunnade där handlingens teoretiska nödvändighet och praktiska uteblivande. En Adler prisade t. ex. de österrikiska arbetarna för att de ej genomfört diktaturen, utan visat sig "ståndaktiga" gentemot dylik styggelse. När nu en monarkistisk "reparation" klappar även på Österrikes dörr, får ju detta beröm sitt rätta värde. Rent-av naivt klingar följande uttalande å konferensen: "I Moskva övertar man militarismen, så att man älskar dem mera, som låta kommendera sig än oss uppriktiga (!!) revolutionära". Yttrandet är något dunkelt, men syftar tydligen på kapitlet om de 21 teserna. Är icke denna mellansorts-international fullständigt överflödig? Man är frestad att ge högersocialisten Macdonald rätt, när han frågar: "Varför en två-och-en-halv-International, när det finns en 2:dra International?" O m den nu finns! I alla fall är Adler-Ledebours skapelse en hybrid, en ofruktsam mulåsna, men pratsjuk är den som Ledebour.

På sådana vägar samlas icke världsproletariatet. Utsprängningen av högerelementen fortsätter samtidigt med att den rena högersocialismen sjunker allt djupare in i borgerlighetens sköte. "Freiheit" har befunnit sig helt på reaktionssidan gentemot arbetslöshetsaktionen i Tyskland. Allt som går åt vänster om Hil-

ferdings och Breitscheids linjal för proletariatets framkrypande förkastas som "putschism". På konferens i Southport har "Independent Labour Party" blankt förkastat Moskvateserna med 521 röster mot 97; minoriteten måste separera. Detta kort före den nya, väldiga kraftmätningen mellan de engelska arbetarna och gruvkapitalisterna. Belgiska högersocialistiska ministrar delta i beslut att sända "sanktions"-trupper till Rhen, medan de franska kommunisterna och även engelska arbetargrupper protestera mot "sanktionerna". Allt djupare och bredare blir alltså klyftan mellan nykommunistiska partier och s a m t l i g a partier och grupper, som i brokig blandning vallfärda till det socialpatriotiska Jerusalem, till principernas "heliga grav".

Söndringens skådespel inom den proletäriska världen mildras likväl av andra intryck från den stora kraftmätning ute i samhällena, varav de inre striderna bero.

Sovjetrysslands politik, motvikten mot en lyckligtvis ej längre så fast som förr sammankittad Ententeimperalism, står alltjämt i förgrunden och avlägger nya prov på både fasthet och smidighet. Ett nytt kontrarevolutionärt anlopp har tillbakavisats. Kronstadtrevolten, iscensatt med franska pängar, är avvecklad. Den var ett rent okynnesstreck mitt i en tingens utveckling, som öppnar dörren mellan östern och västern. Det rysk-engelska handelsfördraget, för vars avslutning England slutligen med hänsyn till sin konkurrens med Amerika måste vara i hög grad intresserat, innebär en avgörande förändring i hela det europeiska läget. Avtalet är tvivelsutan en kompromiss i de ömsesidiga förpliktelserna rörande förfoganderätten över fonder och egendom. Rådsrepubliken avstår från anspråk på forna ryska regeringars tillgångar i England, medan en motsvarande bestämmelse stipuleras rörande brittiska regeringens egendom i Ryssland; "i princip" erkännes ersättningsskyldighet gentemot privatleverantörer till Ryssland. Kompromisser sakna ju symmetrisk skönhet, de bukta fram över ett minimum av fasta föresatser, men frågan är om icke avtalet, där en kommunistisk republik tvungit världens största kapitaliststat till förhandling, bjuder rådsrepubliken större favör, när det ses i samband med andra samtidiga sovjetdiplomatiens triumfer. Avtalets värde belyses av den förargelse, som det vållat i Frankrike. Briand sökte sätta krokben för överenskommelsen genom att hindra un-

dertecknande före 1 maj — ett motstånd, som har karaktären av en tom gest.

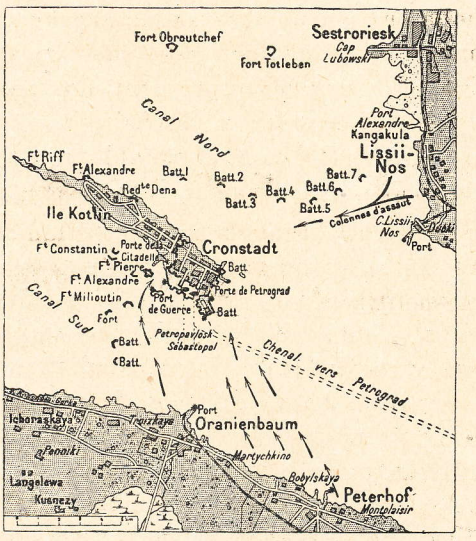
Rysslands långvariga isolering befinner sig nu i sista stadiet. Italien sänder handelsdelegation till Moskva. I norr, väster och söder öppnas förbindelserna. I Polen tvingas den franska imperialismen att släppa sitt tag; polsk-ryska freden, avslutad på för Polen generösa villkor, befriar polska republiken från tsarskulderna och lämnar den 30 miljoner guldrubel, som kunna evalueras som grundplåt och förskott för rysk-polsk handel. En praktisk och affärsskicklig kommunism, som ännu för ett halvår sedan var varg i veum, föreslår Förenta staterna reguliära handelsförbindelser, som Harding, trustrepublikanernas president, sannolikt icke vill avböja. "Business" blir åter lösen gentemot den i sin krigs- och blockadutarmning likväl rika östern.

Det rysk-engelska handelsavtalet åtföljes emellertid av en del andra förskjutningar i läget, vilkas värkningar ännu äro oberäkneliga. Ententens näsa förbi sluter Moskva fred med Turkiet. Batum blir frihamn, Konstantinopel bevaras åt Turkiet och om Bosporen skola strandfolken träffa överenskommelse. Trakter, som i långliga tider varit stormaktsintrigernas för freden farligaste stormcentrum, undandragas Ententens bestämmande vilja. Härden, varifrån världskriget först flammade upp, lägges under en östlig i stället för västlig kontroll. Sovjetrepubliken följer därvid en traditionell rysk väg, men orientfrågans lösning sker nu efter nya principer om ömsesidighet och fritt, fredligt avtal; de militära och mullvadsdiplomatiska metoderna ha försvunnit. Vad skall England säga därom, sedan det i det längsta sökt förhindra freden mellan Ryssland och Turkiet?

En annan förskjutning gäller rådsrepublikens nya metod för behandling av agrarfrågan. Lenin beträder där — efter den inre försvarskampens provisorium — en klart "marxistisk" väg. Elektroteknik för kollektivt jordbruk betyder en socialisering, som övervinner "kulakerna", storbönderna, det egoistiska agrarelement, som står kvar, sedan godsägarna exproprierats. "Fri lokal varuomsättning" och kooperation samt beskattning in natura avlöser tvångsrekvisitionerna — allt vittnande om att trygghetens tider äro i annalkande, att farorna äro förbi. En rationell socialisering begynner på mer normala förhållandens plan.

En skärande kontrast till denna utjämnings- och konsolideringsprocess i Ryssland bildar då depressionen i Tyskland och Frankrike och det brittiska handels- och industrisamhällets just nu i den proletära "trippelalliansens" sträjkaktion framträdande sönderslitenhet. Inför snart förestående parlamentsval och inför en hotande allmän sträjk i de förnämsta engelska arbetsbranscherna står Lloyd George på det vinglande planet. Mellan en överklass, för att citera Bernard Shaw, som vill plundra tyskarne, och de arbetslösa, som ej få arbete tack vare Ententens Tyskland ålagda prestationsplikt för krigsskadeståndets fullgörande. Äro ej Lloyd Georges och hans hoppande regims dagar snart räknade? Sedan regeringskontrollen över gruvor och industri upphört, fordra arbetarne statsmaktens ingripande mot bolagen, som streta emot likformiga löner i alla arbetsgrenar.

Det ljusnar i öster — i det övriga Europa råder kronisk bankruttism. Börjar där nu på allvar den sociala kraftmätningen?

Hur Kronstadt-myteriet kvävdes.

GULD OCH LAND

Av ALFONS GOLDSCHMIDT

Man kan säga, att den ryska revolutionen började år 1897. Man kan gå längre tillbaka, det vet jag mycket väl. Men 1897 tycks mig vara ett märkesår, ett år, då kampen blev synlig inför allas ögon. Visserligen ännu icke den proletära kampen, den öppna proletära kampen mot den ryska imperialismen och kapitalismen, utan kampen mellan de båda stora kulturekonomiska partierna: å ena sidan industrialiserings- och finansieringspartiet med orientering mot Västeuropa, å andra sdan det ekonomiska nationaliseringspartiet, som på sitt program hade ett bättre utnyttjande av det egna landets krafter och rikedomar. År 1893 blev Witte finansminister, år 1897 införde han tullen på guld. Wittes grundprogram var: utnyttjande av den europeiska finansieringskraften för uppdrivande av den ryska industrien och det ryska lantbruket. Även han ville, mer än hittills var gjort, begagna nationens egna krafter, men hans metod stod dock i strid mot de rationella, nationellt politiska metoder, som motpartiet ville låta komma till användning. Hans metod betydde ett kapitalimperialistiskt fjärmande från den rent nationella intressesfären. Här låg huvudorsaken till konflikten.

Hans viktigaste recept var guld, guldmyntfot, guldcentralisation. Guld betecknar i den modärna ekonomiska utvecklingen striden mellan stad och landsbygd, striden mellan dess egen givna intressesfär och nationell intressesfär, guld betecknar kapitalistisk rentabilitetspolitik. Den från England kommande penningekonomin, d. v. s. guldmyntsekonomin, var icke blott en antiagrarisk ekonomi, utan också en antinationell industriekonomi. Guldet sökte sig till marknadsplatserna och i mindre grad till produktionskällorna. Guldmyntsekonomins sönderfallande, måhända tillintetgörelse genom kriget, betyder, liksom krig över huvud taget, ett återvändande till en de nationella tillgångarnas ekonomi.

Man måste göra det medgivandet åt Witte och Kokovtsov,

att de i viss mån tvangs till antinationell guldmyntsekonomi, ett tvång, som hade sin grund i den europeiska politiken och dess konstellationer av mångfaldiga allianser. Ett tvång, som förorsakades av hela den kapitalistiska omsättningenstendensen, av den europeiska ekonomins handels- och varutendenser. Denna guldmyntspolitik var å ena sidan en på det internationella kapitalet och dess kreditberedskap inriktad finanspolitik, å andra sidan en mot det internationella finansieringskapitalet riktad skyddstullspolitik. I varje fall saknade denna guldmyntspolitik organiskt sammanhang. Det raska uppdrivandet av en storkapitalistisk industri betydde icke blott försummandet av den redan förhandenvarande intressesfären, det betydde också det allt snabbare utarmandet av bönderna, Rysslands urkraft. Ty finansieringen västerifrån måste betalas och betalades med export av åkerbrukets alster på bekostnad av böndernas levnadsstandard och kraft. Häri åstadkom förbättringarna, kreditåtgärderna och andra dylika stimulerande försök, icke mycken ändring till lantbrukets förmån. Jeropkin beräknade sammanlagda värdet av det ryska lantbrukets produktion år 1913 till 9 milliarder rubel. Med dessa 9 milliarder skulle föda, kläder, kreatursfoder, utsäde betalas för 95 millioner dessjatiner såväl som avgifterna till industri och stat. Det ryska lantbruket betalade endast för industriella produkter den lilla nätta summan av nästan 1,7 milliarder rubel årligen. Härav kom det sig, att bonden måste sälja sin kraft. Rysslands bondekraft gick huvudsakligen till utlandet. Resultatet blev en industri utan organiskt sammanhang, en transportekonomi utan organiskt sammanhang. Den ryska budgeten prässades härigenom till krampaktiga ansträngningar och transaktioner: skyddstullspolitik och brännvinsmonopol. Utåt lyste dessa transaktioner under namn av guldbudget med det kolossala beloppet av $3^1/_2$ milliarder rubel. Från 1892 till 1910 steg Rysslands rågexport från 12 millioner pud till över 40 millioner pud, under det att skördeavkastningen sjönk från 46 till 43 pud pr dessjatin. Denna oerhörda missproportion karaktäriserar ohållbarheten av Wittes industripolitik, ohållbarheten av Rysslands mot Västeuropa orienterade guldmyntspolitik.

Rysslands s. k. guldmyntfot, d. v. s. hopandet av guld i statsbank och riksräntekammare, var icke en myntfot, stadd i tillväxt, utan en stoppad myntfot. Den var överhuvudtaget icke en guldmyntfot utan en guldcentralisering, ett förföriskt upp-

staplande av guld. Det var ett försök att utvidga och befästa Rysslands kredit utomlands. Detta försök lyckades också — till Rysslands stora skada. Witte och Kokovtsov placerade sina lån, varvid förhoppningar om politiskt förbund, ängslan för krig, jäktande efter provision och brist på förutseende hjälpte dem. Budgeten vilade icke på fast grundval. Detta var ett fel. Ett fel, som visserligen förorsakades eller måhända framtvangs av den kapitalimperialistiska utvecklingen med dess rustningskrav, men dock ett huvudfel, ekonomiskt sett. I en tid, då handels- och räntabilitetskapitalets övermättnad redan förkunnade slutet på den hittillsvarande perioden av oorganisk finansiering, började Ryssland att betjäna sig av de utdömda finansieringsmetoderna.

Det var självklart, att en förändring i det socialpsykologiska tillståndet skulle bliva följden av denna politik. Den ryska hemslöjden, det ryska hantverket fordrade en uppgörelse. Vid den tidpunkt, då en rysk handelskammare upprättades i Paris, gjorde hantverksorganisationerna förberedelser till anfall. Detta är betecknande: upprättandet av en rysk handelskammare i Paris ungefär samtidigt som det ryska hantverkets fordran på uppgörelse. Nu lade man märke till de första utvecklingsbetecknande och ovädersbebådande arbetarrörelserna. Hatet mot krämarandan växte, exploderade. Ungefär sedan år 1900 har den fabriksarbetande befolkningen ej mer kunnat hållas i styr. Bondeoroligheter, framkallade av hungersnöd, skakade landet och bragte oreda och förvirring i lantbruksproduktionen. Den stora jordegendomen kom alltmer bort från sina produktionsplikter. Agrarreformen, som blev ouvertyren till en ny träldom, en kapitalistisk träldom, ett pänningslaveri, nämligen kulakernas*, hade riktat adeln och gjort den obenägen för produktion. Tiden var kommen för mobiliseringen av det fasta kapitalet. På samma gång var det en den organiska industrialiseringens tid, tiden för den socialpsykologiska omvandlingen. Det var tiden för nödfallsutvandringen till Sibirien, tiden för de fruktansvärda pogromerna (Kisjinev, april 1903), tiden för de fruktlösa reformerna, för studentkomplotterna, för strejkerna och för det ryska proletariatets begynnande revolutionära organiserande. Rysslands sociala psyke var redan stadd i jäsning.

I sammanhang med denna omvandling utbröt det rysk-japan-

* Kulak = jordockrare.

ska kriget. Det var ett kapitalimperialistiskt nödfalls- och expansionskrig. De borgerliga oppositionella krafterna fordrade nu mildring av självhärskarprincipen genom en folkrepresentation; proletariatets massrörelse tog nu sin början, först med ekonomiska, sedan med politiska fordringar. Brännpunkten av dessa tilldragelser var Petersburgarbetarnas januaridemonstration framför Vinterpalatset (1905) och proletariatets brutala nedskjutande med kartescher. Trepov utrustades med fullmakter för diktatur, tsaren uppmanade alla "välsinnade" till endräkt mot yttre och inre fiender, duman trädde tillsamman, och Partiet för folkfrihet tillställde tsaren de bekanta agrarfordringarna (uppdelning av domänerna och de stora jordagodsen till förmån för bönderna). Dessa fordringar var detsamma som en tillspetsning och en precisering av kampen mellan Rysslands ekonomiska källkrafter å ena sidan och å den andra den oorganiska, kapitalimperialistiska industri- och finanspolitiken. Man kan icke rätt bedöma den ryska revoutionen, om man icke är på det klara med innebörden i denna kamp.

Korteligen sagt: det revolutionära industriproletariatet var resultatet av den vanvettiga guldmyntfotspolitiken, av Wittes och Kokovtsovs abrupta guldmyntspolitik, sedd mot bakgrunden av en föregående tids politik; och agrarfordringarna var likaledes uttrycket för en rörelse, som ville tillgodose landets naturrikedomar. Följaktligen var Rysslands ekonomiska revolution förberedd. Industriproletariatet såväl som bönderna var utarmade genom ett allt för kraftigt gynnande av städernas industri och genom kapitalimperialismens motvilja för landsbygden. Detta svåra fel, som visserligen var ett den privatekonomiska utvecklingens fel, kunde icke gottgöras genom beviljande av s. k. folkrättigheter, genom lagstiftning om arbetareskydd, genom otillräckliga agrarreformer o. d. Proletariatets ekonomiska elände hade redan satt så stark fart i den socialpsykiska utvecklingen, att den första revolutionen nödvändigt måste följas av starkare revolutionära rörelser.

Naturligtvis fanns också symptomerna på en spekulativ utveckling: börsagiotage, ockerräntor, o. d. Profithajarna blev feta genom denna organiska finanspolitik. Ju större utarmningen blev inom det till växelvandring (lantbruk—industri, och tillbaka igen) tvungna proletariatet, desto fetare blev finansens profithajar.

Efter rysk-japanska kriget, ungefär år 1907, avbröts den högkonjunkturella utvecklingen av ett stillestånd. Omsättningskrisen var av sådan betydenhet, att t. ex. den ryska textilindustrin knappt fann någon marknad. Många ingenjörer var utan arbete. Efter 1908 gick feberkurvan (=högkonjunkturen) åter i höjden. Så snabbt steg den, att den ryska produktionen lämnades långt efter och icke förmådde uppfylla de krav som ställdes på densamma. Redan år 1910 måste Ryssland importera ungefär 10 millioner pud tackjärn. Industrialiseringen tog allt mindre hän till landets naturliga rikedomar och blev alltmera beroende av utandet, d. v. s. den blev alltmera kapitalimperialistisk.

Redan år 1912 gick Rysslands ekonomi med snabba steg mot en katastrof. De huvudsakliga svårigheterna uppstod på bränslematerialets och transportväsendets områden. Utvidgningen av industrin var stadd i så snabb galopp, att bränsleproduktionen ej kunde hinna med, och behovet av metall kunde ej på långt när täckas av landets produktionsmöjligheter. För varje år växte behovet av bränslematerial med åtminstone 6 procent. Överallt led man av kolbrist, järnbrist och transportförsinkning.

Under detta hejdlösa uppjagande av industrin, i synnerhet metallindustrin, hade den samtliga kolproduktionen stigit från 1,4 milliarder pud under år 1911 till blott 1,6 milliarder pud under år 1912. Den snabba industrialiseringen hade överbelastning av transportvägarna till följd. Stenkolen var alltid på efterkälken. Ett behov av 1,7 milliarder pud Donets-kol under år 1913 stod emot en transport av 1,5 milliarder pud. Det ryska handelsministeriet måste därför väcka förslag om tullfri import av stenkol för stats- och privatbanornas behov. En lag av den 4 juli 1913 tillät denna import under ett års tid. Från 1911 till 1913 steg Rysslands totalimport av stenkol från 275 millioner pud till 468 millioner pud, eller från ett värde av 33 till över 75 millioner rubel. Enligt den tyska statistiken levererade Tyskland under år 1911 ungefär 78 millioner pud och under år 1913 över 128 millioner pud stenkol till Ryssland. Till följd av den prissegringspolitik, som bedrevs av det ryska kolsyndikatet Produgol, ställde sig till slut rekvisitionen av engelska och franska kol billigare för Petersburgs metallindustri än rekvisitionen av Donets-kol. Den ryska industrin och de ryska järnvägarna råkade därför i en farlig antagonism till sitt eget lands kolindustri: höga fordringar på leverans, ringa anbud för produkten.

Under ett krig komme denna motsatsställning med nödvändighet att skärpas till kris. Regeringen sökte förgäves utjämna missförhållandet genom sänkning av fraktkostnaderna. Den politik, man nu förde, var just icke inriktad på tillgodogörandet av landets egna naturtillgångar, utan det var fastmera en hänsynslös och ensidig rustnings- och rentabilitetspolitik.

Även järnbehovet överskred betydligt produktionen. Från 171 millioner pud under år 1908 hade produktionen av järnmalm stigit till 295 millioner pud under år 1913; produktionen av halvfabrikat från i runt tal 175 millioner pud upp till 317 millioner pud; produktionen av färdiga järn- och stålvaror från 148 millioner pud till 262 millioner pud. Men detta räckte icke till på långa vägar. År 1911 antogs en lag, som tillät importen av utländsk järnmalm med minskade tullsatser. Visserligen utnyttjades denna tillåtelse mycket kraftigt, men likväl minskades icke järnbristen. Hyttorna och valsverken levererade sedan lång tid icke ens till de överenskomna terminerna. I slutet av år 1913 inlät sig järnmalmsleverantörerna icke längre på fasta leveransterminer. Privatbanorna erhöll en stor del av sitt material först efter en försening av 7 månader. Under år 1913 nästan blott hälften av de beställda järnvägsskenorna. Äve statsbanorna klagade över, att man drog ut på tiden med leveranserna. Visserligen rådde det högkonjunktur för den ryska järn- och stålindustrin, men denna högkonjuktur var en sjukdom av oförenliga motsättningar liksom högkonjunkturen inom stenkolsindustrin. Industrialiseringsfebern hade kastat Rysslands metallurgiska industri in i en mycket farlig situation.

Med en sådan motsägelse kunde naturligtvis det ryska varuutbytesproblemet icke lösas. Man vill göra landets egna naturrikedomar tillgängliga men gick med sina storartade järnvägsplaner långt över möjligheterna för dessa naturrikedomars tillgodogörande. Man ville bygga ett antal strategiska banor, men den egna materialproduktionens tröga tempo fördröjde byggandet. Ett jättelikt järnbaneprogram hade utarbetats. I norra Ryssland, i nordväsra Ryssland, i sydvästra och södra Ryssland, i mellersta Ryssland, i Kaukasus, i Sibirien och Centralasien skulle nya spår läggas eller gamla spår utvidgas eller förstärkas. Men ännu hade man icke ens tillräckligt med brukbara lokomotiv på de gama järnvägarna, och vid dessa rådde en fruktansvärd oreda i materialförvaltningen, som först måste avskaffas, innan man

kunde tänka på att bygga nya järnvägar. Utländska lån och i förväg anlitade utgiftsposter i budgeten, sådant hade man tillräckligt av, men vad som fattades, var kraft och skyndsamhet.

Såsom en följd av sitt imperialistiska utvidgningsbehov hade Ryssland mer och mer gjort utlandet till sin ekonomiska kolonisator i stället för att systematiskt och med egna medel, med förnuftigt hänsynstagande till sina egna möjligheter och avstånd själv skapa sig rikedomar. Ju snabbare denna utvecklingsprocess gick, desto förr måste Rysslands politik utmynna i krig och revolution.

År efter år blev det allt tydligare, att Ryslands väldiga ekonomiska problem icke kunde lösas på detta sätt och med sådana metoder. Penningspekulationen, bankerna, börsen frodades visserligen, men Rysslands verkliga produktivkraft, industriproletariatet och bönderna, stod och stampade på samma fläck. Det drivhusmässiga uppsvinget skedde på bekostnad icke blott av Rysslands naturliga, ekonomiska organism utan också på bekostnad av den levande arbetskraften. Kriget kunde blott skärpa denna förvända situation, måste påskynda den socialpsykologiska förvandlingen och nödvändiggöra en revolutionär explosion.

Ser man utvecklingen, sådan den här framställes, så var revolutionen en naturnödvändig följd av den ryska ekonomins fullständiga brist på organiskt sammanhang. Denna anorganitet fordrade och framtvingade revolutionen för räddandet av ekonomin och förberedde den socialpsykologiskt för detta ändamål i samma mån, som den blev akut.

Någon tid före kriget utarbetades tsarens finansprogram, som var ett kamporgan mot finansieringen från Västeuropa, mot guldmyntspolitiken, mot Wittes och Kokovtsovs kreditmetoder. Det var en sorts nationaliseringsprogram, men emedan det var ett partiprogram, så blev det ett nationalistiskt naionaliseringsprogram. I alla händelser var det ett program, framtvingat av fruktan, och som bevisade grundfalskheten av den hittills följda ekonomiska politiken. Man svärmade för detta program, man hälsade det såsom en frontförändring, såsom en helomvändning hän mot ett lyckligare rike.

Det följde dumaförhandlingar mot varuspekulationen, angrepp på börsagiotaget i Petersburg och försök att göra det penninggivande Europa förtroget med frontförändringen och försona det med densamma. Men det var för sent: ekonomins anorga-

nitet, intrasslingen i det internationella kreditsystemet, det penningekonomiska beroendet, drivkraften hos de företagna rustningarna och sist, men icke minst, faran av en proletär massexplosion — alt detta var faktorer, som med oemotståndlig kraft framkallade kriget. Jag vill icke här företaga någon undersökning av orsakerna till kriget, utan blott en undersökning av orsakerna till den ekonomiska katastrofen. Även om kriget icke kommit emellan, skulle Ryssland ha upplevat en ny revolution. Kanske senare. Kriget var måhända en påskyndare av revolutionen, men en orsak till revolutionen var det icke. Det var omöjligt att på evolutionens väg bringa ordning i Rysslands ekonomi under all denna nöd, under alla dessa motsättningar.

LITTERATUR OCH REVOLUTION

Av ANDOR GABOR

I Nordfrankrike.

— De tycks vilja ockupera hela vår by.
— Ja, de är här med ett krigskors!

(L'Oeuvre, Paris.)

Litteraturen och revolutionen — jag tror ej, att denna fråga, frågan om litteraturen under och efter revolutionen, kan lösas teoretiskt. Men om man studerar exemplen — och sådana finns redan — kommer man till slutsatser, om inte positiva så dock negativa. Så kan den ungerska litteraturen under revolutionen, okänd till största del av utlandet, ge oss en del nyttiga lärdomar.

Man kan konstatera, att den ungerska litteraturens utvecklingslinje avbröts den 21 mars 1919, den dag då rådsrepubliken proklamerades. Det vore lika naivt som ofruktsamt att söka avgöra, huruvida denna linje befann sig på uppåtgående eller nedåtgående. Det är svårt att bedöma värdet av en konstnärlig eller lit-

terär skapelse, t. o. m. efter tiotal av år, så mycket mer som de normer, efter vilka man mäter dessa värden, ändras med åren. Måtten växlar t. o. m. ifråga om de gamla litterära epokerna före, under och efter den sociala revolutionen. Vi kan bara fatta karaktären av den gamla och den samtida litteraturen. Endast politikerna har den tillräckliga djärvheten att förutsäga den litteraturs karaktär, som kommer efter brytningen. Vi äger verkligen inte ännu teoretikern för det kommunistiska samhällets litteratur. Det gör ingenting, den gamla litteraturen hade mycken teori, men ingen som man kunde godta utan stark reservation. Ja, vi har sett nya teorier om den gamla litteraturen, som förnuft och minsta sakkunskap måste avböja. Det är därför bara mycket troligt, att vi efter den sociala revolutionen kommer att få den nya segrande litteraturen utan att ha motsvarande teori. Litteraturen själv kommer att finnas därför att samhällets liv producerar den utan att söka dess teoretiska grundvalar. Därför är varje ansträngning värdelös, som i st. f. att göra litteratur gör definitioner på former och tendenser för det kommande samhällets litterära verk.

Om vi talar om teorier beträffande den nya litteraturen i en ny värld, får vi inte glömma att vi i själva verket icke känner den definitiva teorien för det kommunistiska samhället, eftersom detta inte existerar ännu annat än i sina förberedelser. Själva Marx, som med sitt geni upptäckte kapitalismens lagar och de lagar, enligt vilka den nya sociala ordningen kommer att efterträda denna, kunde eller ville inte förutsäga de detaljerade formerna för den nya ordningen. Han bekymrade sig inte om utopier. Han förutsade endast den proletära diktaturen som naturlig avlösare av den borgerliga. Men den grundläggande formen för det revolutionära samhället, rådssystemet, det har revolutionen själv skapat. Det var också en sak som man ej kunde avgöra i förväg.

Det är endast en sak som förefaller oss absolut klar. Det är, att det mänskliga livets former i det nya samhället kommer att skilja sig mycket från de nuvarande. Se på Ryssland och Ungern. Och detta kommer att utöva sin oundvikliga verkan även på den litterära produktionen.

I den sociala revolutionens aktiva ögonblick, då samhället passerar över i en ny klass' hand och övergår till nya sociala livs-

former, förklarar sig producenterna av den samtida litteraturen, den levande litterära uppsättningen, bankrutt. Egendomligt — de ville kanske gärna skriva för det nya samhället, liksom de skrev för sina kapitalistiska förläggare och redaktörer, men det går inte. Efter några lika naiva som falska försök och experiment tiger de. De vet inte, hur de ska bära sig åt. Vad de har givit förut, det var den gamla epokens ideologi. De tillhör själva den förgångna epoken. Det de nu försökte sig på var inte deras sak, det blev artificiellt och därför inte konst.

För att ta det mest närliggande exemplet: den första ungerska revolutionen (Karolyi-systemet, som i hög grad liknade Kerenskijs) öppnade munnen på de borgerliga ungerska skribenterna. De trivdes i det pittoreska kaos, där vem som helst kunde spela vilken roll han ville. Men proletariatets diktatur tystade detta larm. Förvisso, våra litterära visade mycken god vilja till arbete: man hade mycket brått att få ut förskott hos Litterära produktionsrådet, men arbetena blev aldrig skrivna. Och om sovjetregimen ännu existerat i Ungern, så skulle förvisso ej den nya tidens litteratur skapats av den gamla regimens folk, eller tydligare uttryckt: i den nya litterära världen skulle ej stannat kvar annat än några få (förelöparna) och de "nya".

Men man vet heller inte, om denna nya litteratur hade varit acceptabel för den nya klass som kommit till makten. Ack, vi vet intet, och även detta intet är mycket komplicerat. Den främste litteräre förelöparen till den ungerska sociala revolutionen var André Ady, och jag tror inte, att, frånsett några dikter skrivna direkt för arbetarna, hans poesi skulle varit begriplig för massan. Det var de kultiverade av kapitalistklassen som bäst uppskattade denne store revolutionäre diktare. Jag vill inte tala om den "aktivistiska" rörelse, som presenterade sig som den nya epokens litterära och konstnärliga uttryck och inför vilken den frigjorde mannen av folket står gapande i oförstånd och inte vet vad han ska göra med dess producenter. Men vid sidan av dessa, som inte har något alls gemensamt med revolutionens sak och inte alls försöker lägga sig i den, finns det en grupp författare, som också haft sin lilla andel i förberedandet av det revolutionära sinnelaget. Men det var mot deras vilja och då de såg, att revolutionen inte gav dem de väntade tantiämerna, avstängde de sig och saboterade sitt eget arbete.

Litteraturen tystnade alltså, liksom den kommer att bli stum överallt där revolutionens storm sveper fram. Och kommer att förbli stum tills revolutionen är färdig och har skapat sin egen litteratur.

.Den gamla litteraturen är alltså dödsdömd genom den sociala revolutionen. Det är ingenting att göra, även om man ville försöka rädda de verkliga värden den äger. Den nya litteraturen låter inte skapa sig genom några artificiella procedurer. Sådana behövs förresten ej. Den kommer att stiga fram så snart dess tid är inne.

Improviserat agitationsmöte under engelska kolstrejken.

B Ö C K E R

O. W. Kuusinen.

O. W. Kuusinen: Ekonomiska begrepp.

En lucka i den nutida svenska litteraturen har blivit fylld genom denna lilla bok, som utgör en kortfattad kurs i marxismens ekonomiska teori. Författaren, kamrat Kuusinen, är ju känd i Sverge genom sin självkritik av den finländska revolutionen.

I föreliggande bok om vissa ekonomiska begrepp har Kuusinen, koncentrerat och populärt, lyckats ge en framställning av huvuddragen i Marx' ekonomiska lära. Boken syftar egentligen till att utgöra en hjälpreda vid de första försöken att komma in i marxismens teori. Framställningen är byggd främst på Marx' egna arbeten men också på senare marxistiska forskares studier. Som studiehandbok för partiets aftonkurser och partiskolor ägnar sig denna bok utomordentligt.

Författaren ger först en framställning av Marx' indelning av kapitalet och klargör innebörden härav genom några enkla exempel, som samtidigt tjänar till att illustrera den borgerliga nationalekonomiens försök att undanskymma mervärdet. I kapitlet om mervärdet och dess uppkomst bemötes först en massa borgerligt falska förklaringar, varefter ingående analyseras och ställes mot varandra Ricardos och Marx' lära om mervärdet. De praktiska exempel, som här anföres, lönar det sig mer än väl att personligen själv genomräkna och jämföra för att vinna klarhet i denna så viktiga fråga.

Därefter övergår författaren till att förklara produktionsprisets och genomsnittsprofitens uppkomst. Denna del av framställningen komplet-

teras genom synnerligen instruktiva rektangeldiagram, varigenom grafiskt åskådliggöres mervärdets och profitens olika växlingar.

I ett kort och koncist kapitel förklaras jordräntan och dess uppkomst, varvid även frågan om jordens värde utredes.

Sedan dessa grundläggande begrepp klargjorts, övergår författaren till en närmare förklaring av kapitalismen och dess ekonomiska problem. Främst upptas då spörsmålet om den olika inverkan arbetslönernas höjning kan få på produktionspriserna. Synnerligen intressant är det givande kapitlet om aktiebolagen, där grundläggarvinsten och finansieringstekniken uttömmande beskrives. Vidare karaktäriseras de kapitalistiska monopolsammanslutningarna: ringar, karteller, truster, och i synnerhet deras invärkan på varupriserna. Kapitlet om finanskapitalet utgör en mästerlig framställning av dettas väsen och natur samt förklarar den revolutionerande betydelse, som detta haft och har för kapitalismen.

De ekonomiska krisernas teori har ägnats ett långt kapitel, baserat främst på Hilferdings framställning i hans bekanta bok "Finanskapitalet".

Boken avslutas med över trettio frågor och svar, avsedda att klargöra olika begrepp: såsom skillnaden mellan värde och pris, profit och mervärde. Vidare ges i dessa frågor och svar korta framställningar av olika produktionssystem, förklaras kapitalets organiska sammansättning, utredes skillnaden mellan reallön och penninglön, antydes på vilket sätt storproduktionen förberett socialismen, o. s. v. Dessutom skildras här aktiebolagens historiska betydelse i den kapitalistiska produktionen, varjämte några tullfrågor i förbigående beröras.

Som synes är denna bok synnerligen nödvändig för envar, som kallar sig socialist och strävar att förskaffa sig kunskap i marxismen och den marxistiska kritiken av det kapitalistiska samhället. Denna framställning borde naturligtvis med det snaraste kompletteras med en motsvarande framställning av ekonomien under kapitalismens största kris: världskriget och dess följder. Att hoppas är att någon svensk författare skall gripa sig värket an, att marxistiskt värdesätta och kritisera imperialismen och de ekonomiska företeelser, som den framkallat världen runt, i denna kapitalismens undergångsepok.

Avius.

TIDSRKIFTSREVY

Tre månader i Sovjet-Ryssland

är titeln på en i tre häften av Die neue Rundschau, en gammal borgerlig tysk tidskrift, fortlöpande skildring av den tyske skriftställaren Arthur Holitschers upplevelser bland bolsjevikerna under fjolåret. Skildringen, som i dagarna utkommer utvidgad som bok, är gjord av en man med allvarlig vilja att se opartiskt och mänskligt och sticker därigenom fördelaktigt av både mot oreflekterade panegyriker och småborgerlig tantsyn à la mrs Snowden. Det enda man kan förebrå förf. är en viss mystiskt-religiös syn på det nya Ryssland och världsrevolutionen. Så skriver han redan i inledningen, där han belyser gängse reseskildringar från Sovjetgäster och sina egna svårigheter: "Jag sökte i Ryssland en religion och fann ett parti. Ett parti dock, som i alla fall strävar att med alla den politiska maktens och t. o. m. den diplomatiska slughetens medel genomföra en stor idé, den största kanske som människor någonsin tänkt. En fransman sade mig: Vi lever här i de första kristenförföljelsernas tider. En engelsman sade mig: Vi i England och Amerika, vi modiga och energiska människor, skulle för länge sedan ha gett upp kampen mot dylika hinder. Den som av bolsjevikerna gör djävlar är en förbrytare, den som gör änglar av dem är en narr. De är levande människor, i fängelser, i landsflykt hårt smidda hjärnor, stålsatta av faror, väldiga, för de förtrycktas lidanden öppna hjärtan, som själva djupast lider under nödvändigheten att åter å sin sida nödgas förtrycka andra."

Förf. skildrar så besök vid industriella anläggningar i Sovjet-Ryssland, prisar den lilla övertygade skaran kommunister, som offrar sig för saken i arbetet inom landet och ute vid fronterna, betonar transportsvårigheterna, den därav följande underproduktionen, riskerna med premiesystemet m. m. Förvaltningsschemat ter sig för honom på följande sätt med hänsyn till personernas duglighet och kvalitet: I diagrammets inre står folkkommissarien för arbetet, folkupplysningen, utrikes ärenden eller något annat. "Dessa män är, såvitt jag har lärt känna dem, såvitt jag kunde iaktta och informera mig angående deras arbete, personligheter av absolut, av ingen smädelse uppnåelig oantastbarhet, av livet och ödet prövade, härdade, i högsta grad offervilliga, för våra tempererade zoner ifråga om pliktuppfyllelse obegripliga arbetare, ansvarsbärare, delvis verkliga apostlar och härolder för en ny tid. Kring denna innersta krets, som omfattar antingen ett namn eller namnet på en helt liten kommitté på tre eller fem människor, kommer en sfär med redan något bredare radie. Inom denna kan nämnas ledarna av kommissariatets översta förvaltningsplatser, mestadels lika prövade, till stor del lika offervilliga, med arbete överlastade och om sitt ansvar medvetna kommunister. Denna

krets vidgar sig alltmer. Varje ledare av en förvaltnings- eller produktions- eller distributionsgren har under sig avdelningsledare, som å sin sida har kring sig en allt vidare krets och åter nya vidare kretsar av underlydande med specialiserade funktioner. Ju längre dessa kretsar avlägsnar sig från medelpunkten, desto mindre kan de funktionärer som fyller ut dem kontrolleras."

Om Holitscher alltså har all sympati för de centrala ledarna betonar han å andra sidan förekomsten av vad han kallar en "sovjet-bourgeoisi", byråkratelement på lägre platser i förvaltningen, äregiriga, cyniskt otillförlitliga figurer, som för att komma sig fram arbetar under sovjet, men skulle vara de första att övergå till en segrande reaktion. Sovjet har som bekant — ej minst Lenin — kraftigt tagit itu med denna nya fara och H. berättar hur man från centralmyndigheterna alltjämt tid efter annan "kammar ut" sådana element, förflyttar dem ut i landet eller till fronterna. Men faran från denna nya bourgeoisi är dock mycket stor.

Förf. redogör vidare för sitt deltagande i en subbotnik (frivillig arbetslördag), som visserligen ej längre är som i början helt frivillig, men vars stora tanke han livligt senterar, omtalande hur Lenin, Trotskij och alla de andra ledarna också deltar, släpar ved och skyffla smuts. Under sång går man ut till arbetet avdelningsvis, under sång vänder man hem, sunt fysiskt trött. "Jag önskade, att från något håll komme ett tvång och varenda en av oss gamla och unga andliga arbetare i Tyskland, Amerika, hela världen måste en gång i veckan tillsammans med kamrater utföra nyttigt och hårt kroppsligt arbete. För arbetets skull, det ena odelbara handens och huvudets arbete, för det goda leende, klarögda kamratskapets skull, för gemensamhetens och framtidens idé röja hårdnad smuts ur vägen med hårda spadtag."

Lika begeistrad blir den tyske författaren för vad han ser av röda armén och andan där. Den parad han ser på Röda platsen framför Kreml i Moskva var som av en ung jätte, som just lärt sig gå! Av kommunistpartiets egna medlemmar är bortåt 300,000 ute i fält, dör för sin kommunistiska tro i skyttegravarna och propagerar den med flammande entusiasm bland kamraterna. Kommunisten vid fronten måste fylla vida större fordringar än den vanlige soldaten. Kommunisten straffas med dödsstraff för vad den andre får sona med betydligt ringare straff. Synnerligen intressanta saker berättas om det kommunistiska upplysningsarbetet vid fronterna, där analfabeten mer och mer blir en sällsynt och föraktad typ. Samförståndet mellan röda arméns soldater och bondefolket i gränsdistrikten blir broderligt genom att de förra överallt reparerar böndernas trasiga plogar och verktyg m. m. Dessutom utvecklar den organiserade arbetarensoldaten ute på landsbygden en intensiv upplysningsverksamhet. "Ryssland är väl väpnat för kriget. Det väntar på freden. Allt, ett stort land behöver till liv och välmåga, vilar i marken, vilar i själarna. Besegrar först freden den trötthet, som för närvarande ligger som ett tungt moln över Ryssland, ljusnar horisonten, då är detta land om tio år det mäktigaste på jorden."

Om propagandan ger Holitscher mycket intressanta upplysningar. Ett litet betecknande drag. I de läseböcker, som i miljonupplagor håller på

att förvandla ryska folket från ett okunnigt analfabetfolk till ett läsande och skrivande, står inga tama dumma satser som i våra gamla läseböcker: "Hunden skäller" o. d. På bokstaven F hittar man inte de banala Fisk, Fluga etc. utan: "Fabrik, Front, Fackla, Flagga, Friedrich Engels och Federativ republik. Satsproven lyder: "Vi är inga slavar", "Vi bringar världen friheten", "All makt åt råden", "Vår armé är en arbetarnas och böndernas armé", ,'Kommunismen är vår tros fackla" o. s. v. Den första övningen för mera försigkomna lyder för lärarens räkning: "Dekretet angående analfabetismens avskaffande utfärdades den 26 december 1919. Återgiv detta datum i kortaste form. Säg, hur lång tid som gått sedan dess. Berätta vad man har gjort i er by, i er fabrik för att förverkliga detta dekret. Säg, vad din personliga andel i detta dekrets förverkligande är."

Förf. ger gripande prov på, hur intensivt man sörjer för barnen, framtidens Ryssland. "Vad bolsjevikerna gör för Rysslands barn, andligt och materiellt, är inte inskränkt endast till barnavälfärd, kropps- och själsvård. Självkänslans stärkande i de hittills förtryckta lagren mångfaldigar sig hos de unga intelligenserna i de befriade massorna. Här uppfostrar bolsjevikerna åt sig med de renaste och enklaste medel en oerhörd framtidskraft, ett vapen med vilket världen väl skulle kunna erövras. Det glada sinne och den lyftning, som de fattigastes barn i Sovjet-Ryssland upplever, kommer att sätta dem i stånd att uthärda den tid av den fruktansvärdaste nöd, under vilka de vuxna suckar och som de hotar duka under för. A l d r i g, a l d r i g ska de små befriade intelligenserna, de ryska barnens små till frihet uppfostrade själar och kroppar förgäta, v e m d e h a r a t t t a c k a för sin frihet! Det är i n t e e n d a s t propaganda som bolsjevikerna utbildat ända till virtuositet. Det är något mer, något annat, något oförgängligt. Här, om någonsin i våra dagars värld, är ett utsäde sått."

Följer så en skildring av det kaos i konsthänseende, som råder i det nya Ryssland, där de olika extrema riktningarna häftigt attackerar varann, och det avstängda dystra, läge, varav vetenskapen och de intellektuella i den allmänna nöden och bristen på kulturmaterial, trots bolsjevikernas stora omsorger om vederbörande, måste lida. Självklart kännbart för borgarkulturens toppar, som varit vana att njuta sin konst och sina intellektuella raffinemang som Atlantisfolket hos Fröding utan tanke på massornas lidanden i mörkret.

Proletkult, det märkliga om än tills vidare ofullgångna försöket att skapa en ny kultur direkt ur folkdjupet, ej uppifrån, har i hög grad fångat Holitschers uppmärksamhet och han omnämner särskilt två detaljer som synes honom fruktbara: att varje arbetares konstnärliga utveckling sammanbindes med det material, han i sitt vardagliga arbete behandlar och därför känner bäst: träarbetaren exempelvis träskulptur; samt ett experiment med körer som unisont deklamerar dikter, ett mycket verkningsfullt försök att få fram massverkan även i det talade ordet.

Till sist behandlas den förre borgarens liv f. n., smygmarknaden Sucharevka, bekant även genom svenska skildrare, och religionens ställning, bolsjevikernas kulturarbete mot popernas fördummelsegärningar.

Den tyske författaren med sin religiösa anstrykning fruktar att bolsjevikena ej tillräckligt utnyttjar det på djupet av ryska folksjälen liggande religiösa momentet. Dock finner han i sovjetförfattningens människobefriande ord och stadgar en klang som av bergspredikan, likaså något av helg och kult i det unisona sjungandet av Internationalen och de härliga ryska revolutionssångerna, i bruket att kyssas — i känslan av möjligheten att vart avsked blir det sista — o. s. v. Han kommer också in på, vad förut i Rysslandsskildringar omtalats: den rent religiösa dyrkan, som på många håll ägnas Lenins person såsom den förmodade återkomne världsfrälsaren. Till de läkedrycker som Buddha, Kristus, Mohamed m. fl. givit människorna, kommer nu en ny, slutar förf.: kommunismens. "I denna av suckar och rop återskallande jämmerdal, denna av nöd, hänförelse och förtvivlan skakade värld lever en stark tro på framtiden, utan vilken intet väsen i längden förmår bestå, en hinsidestro sådan ingen bekännelse hittills förmått skänka människorna. Denna tro, som med metafysisk makt griper allt större kretsar av mänskligheten, är: tron på världsrevolutionen."

En farlig fatalism

råder mångenstädes i den revolutionära rörelsen i världen, konstaterar vår kamrat Fred Tyler i Workers Dreadnought. Den gängse teorien är denna: "Kapitalismen är dömd att falla på grund av sina inre motsägelser och måste, då den till slut har blivit alldeles utsliten och inkompetent att tillmötesgå fokets krav, vika för en fundamental omvälvning av den sociala ordningen, för kommunismen. De ekonomiska villkoren är ansvariga för arbetarnas andliga syn och samhällets utveckling sker efter järnhårda lagar." Denna fatalistiska uppfattning är, hävdar förf., ej marxism utan socialistisk vidskepelse, och dock många marxisters filosofi. Så yttrade några år före kriget H. M. Hyndman, den engelske arbetarledaren, till en socialdemokratisk konferens: "Mina herrar, vi kan lugna sitta och se på, kapitalisterna uträttar arbetet åt oss." Ni vill ej vidkännas denna åskådning. Och ändå kan man hos marxister av alla nyanser möta samma fatalistiska syn, att de ekonomiska krafterna i våra dagar måste föra fram till en framgångsrik social revolution. Ekonomisk depression, arbetslöshet medför olyckligtvis ej i praktiken en sund revolutionär anda, och om det blir någon ideologisk ljusning på den grunden blir det ofta endast för kort tid. En revolt baserad på magens impulser kan medföra tillfälliga reformer men endast om den är förbunden med en revolutionär övertygelse kan den åstadkomma mera genomgripande förändringar. Det är gott och väl med resolutioner om, att "timman har kommit för arbetarklasesn att fylla sin historiska mission", och det kan nog hända att den ekonomiska situationen gör en förändring nödvändig, men om arbetarnas stora massor är okunniga därom och i händerna på fiendens kapitalistiska präss, är de ur stånd att hjälpa sig själva. Vi får ej bara propagera vid val, vi måste alltjämt stå i gathörnen och tala. En tidnings spridning och en rörelses tillväxt beror på den sympati från massan, som

just den tidningens och rörelsens talare ute ibland folket förmår skapa. Arbetet går på en slump: massorna ser till sina ledare för att bli ledda, ledarna till massorna för att få en impuls, och så går det på guds försyn framåt, och kapitalisterna skördar vinsten av denna osäkerhet i arbetarrörelsen. Den riktiga förbindelsen mellan ekonomiskt och psykologiskt inflytande måste vinnas genom en ändlös propaganda och från alla sidor höjas ropet: "Stå upp och erövra! Endast er fruktan är ert hinder!"

Sommarens internationella kongress,

Moskva-internationalens tredje, kommenteras av vårt ungerska broderorgan Proletar med bl. a. följande rader:

"Den andra kongressen gav sådana direktiv i den proletära revolutionens huvudfrågor, att de ej sedan den 20 juli 1920 behövt i någon mån modifieras. Agrar-, koloni-, fackförenings-, nationalitets-frågorna är allesammans sådana frågor som ännu lång tid kommer att behålla sin aktuella nuvarande karaktär. Och om det kommer att behövas några detaljretuscher, om det i några speciella lands specialfrågor kommer att behövas några små ändringar, ändrar det ingenting i grundprinciperna. Som framgår av tredje kongressens program är det nya frågor, som föranlett sammanträffandet av de revolutionära partiernas ledare. Bildandet av nya kommunistiska partier i Väst-Europa är ett stort steg mot förverkligandet av det västerländska proletariatets revolutionära mål. Men sedan detta steg är taget, måste man ta itu med de problem som genast inställer sig. Huru ordna den ständiga kontakten mellan de kommunistiska partierna och Internationalens verkställande utskott, huru arrangera dessa partiers förhållande till de massor, som ännu inte tillhör det revolutionära proletariatets international, utan alltjämt blint följer sina gamla opportunistiska ledare? Man kan inte förneka, att i Ryssland självt revolutionen kommit till en fas då man måste revidera det kommunistiska partiets ställning till massorna. Ett annat problem är frågan om rörelsens centralisering. Exekutivkommitténs isolerade läge lägger hinder i vägen för den nödiga kontakten med de kämpande partierna och deras ledande män. En massa problem väntar sin lösning men de löper alla samman i en centralpunkt. Revolutionen har mot sin vilja kommit till en epok, där det kommunistiska partiet är den enda fasta punkten, varifrån utgår den andliga kraften i den stora världskampen."

Till redaktionen ingångna skrifter.

Anikit, A.: Organisation des Arbeitsmarktes in den zwei Jahren der Sowjetmacht. A. Seehof & Co., Berlin, 1921. 1 Mk.

Bucharin, N.: Der Klassenkampf und die Revolution in Russland. D:o förlag. 1 M.

„ Die Ökonomie der Transformationsperiode. Carl Hoym Nachf., Hamburg.

Dalström, Kata: Den röda ungdomens kulturkamp. Frams förlag, Stockholm, 1921. 32 s. 50 öre.

Der kommunistische Gewerkschaftler. 1. Jahrg. Nr 1. Frankes Verlag, Leipzig-Berlin, 1921. Pr nummer 40 pf.

Flyg, Nils: Vårt studiearbete. Studiehandbok. Andra fullständigt omarbetade och utvidgade upplagan. Fram, Stockholm, 1921. 80 s. Kr. 1:50.

Henriksen, A. D.: Strid og stemning. Digte. Forf:s forlag, Köpenhavn, 1921. 64 s.

Julén, J.: Nya människor för ett nytt samhälle. B.-M:s bokförlag, Stockholm. 24 s. 75 öre.

Kilbom, K.: Sovjet-Ryssland. Vad är sanningen om läget just nu? Fram, Stockholm, 1921. 28 s. 35 öre.

Kuusinen, O. W.: Ekonomiska begrepp. Fram, Stockholm, 1921. 126 s. 2 kr.

Marx, Karl: Paris-Kommunen. Övers. av Hannes Sköld. 2 uppl. Fram, Stockholm, 1921. 112 s. 2 kr.

Müller, F.: Den vita terrorn i Ungern. 2 uppl. Holmströms förlag, Stockholm, 1920. 62 s. 1 kr.

Märten, L.: Historisch-materialistisches über Wesen und Veränderung der Künste. Herausg. v. Exekutivk. d. Kommunist. Jugendinternationale. 1921, 4 Mk.

Program för Finlands socialistiska arbetarparti, ant. i maj 1920. Fram, Stockholm, 1921. 20 s. 25 öre, 1 mark.

Radek, K.: Theorie und Praxis der 2½ Internationale. Carl Hoym Nachf., Hamburg, 1921. 56 s. Mk 1,50.

Sinclair, U.: Under religionens täckmantel. En studie av det övernaturliga från en ny synpunkt. Holmström, Stockholm, 1920. 334 s. Kr. 7:50.

Sinovjeff, G.: Ett flammande ord för världsrevolutionen. Fram, Stockholm, 1921. 64 s. 1 kr.

Souchy, A.: Gustav Landauer. Holmström, Stockholm, 1920. 152 s. Kr. 2:50.

Ström, Fredrik: Kapitalets diktatur eller proletariatets? Fram, Stockholm, 1921. 48 s. 1 kr.

Varga, E.: Die wirtschaftlichen Probleme der proletarischen Diktatur. 2. Aufl. Arbeiter-Buchhandlung, Wien, 1921. 138 S. 40 Kronen.

Zetkin, Klara: Kunst und Proletariat. Komm. Jugend, Wien, 1921. 124 S. 4 Mk.

St. Im 921. Tr.-A.-B. Fram.